

SZAKDOLGOZAT

Fülöp Anna

2023

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Budai Campus

Tájépítészeti, Településtervezési és Díszkertészeti Intézet

Tájrendező és kertépítő mérnöki alapképzési szak

ÉRD ÓVODAKERTJEINEK ÖSSZEHASONLÍTÓ ELEMZÉSE ÉS FEJLESZTÉSI JAVASLATAI

Belső konzulens: Takácsné Zajacz Vera
egyetemi tanársegéd

**Belső konzulens
intézete/tanszéke:** Kert- és Szabadtértervezési
Tanszék

Külső konzulens: -

Készítette: **Fülöp Anna**

Budapest

2023

NYILATKOZAT

a szakdolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: FÜLÖP ANNA
A Hallgató Neptun kódja: G3ZAYM
A dolgozat címe: ÉRD ÓVODAKERTJEINEK ÖSSZEHASONLÍTÓ ELEMZÉSE
ÉS FEJLESZTÉSI JAVASLATAI
A megjelenés éve: 2023.
A konzulens intézetének neve: MAGYAR AGRÁR- ÉS ÉLETTUDOMÁNYI EGYETEM
TÁJÉPÍTÉSZETI, TELEPÜLÉSTERVEZÉSI ÉS
DÍSZKERTÉSZETI INTÉZET
A konzulens tanszékének a neve: KERT- ÉS SZABADTÉRTERVEZÉSI TANSZÉK

Kijelentem, hogy az általam benyújtott szakdolgozat egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlanul állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkori szellemitulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitori rendszerében.

Kelt: Érd, 2023. november 05.

Hallgató aláírása

Tartalomjegyzék

BEVEZETÉS	6
1.KEZDETEK - AZ ÓVODAALAPÍTÁS TÖRTÉNETE	7
1.1.AZ ELSŐ ÓVODÁK KIALAKULÁSA FELÉ VEZETŐ ÚT	7
1.1.1.AZ ÓVODAI MOZGALOM ELTERJEDÉSE, AZ ÓVODAKERTEK EREDETE	8
1.2.ÓVODALAPÍTÁS EURÓPÁBAN.....	9
1.2.1.SAMUEL WILDERSPIN ÓVODÁI.....	9
1.2.2.SAMUEL WILDERSPIN ÓVODAI MINTÁJÁNAK ELTERJEDÉSE	10
1.2.3.MAGYAR ÓVODALAPÍTÁS, BRUNSZVIK TERÉZ MUNKÁSSÁGA	11
2.ÚJ ALAPOKRA ÉPÜLT ÓVODÁK ÉS KERTJEIK	12
2.1.ÓVODAKERTEK ÚJ SZEREPBEN - FRIEDRICH FRÖBEL VÁLTOZÁST HOZÓ TEVÉKENYSÉGE.....	12
2.1.1.GYERMEKNEVELÉS KERTÉPÍTÉSZETI ESZKÖZÖKKEL.....	13
2.1.2.FRÖBEL-FÉLE ÓVODÁK ÉS KERTJEIK	14
2.2.AZ ÚJ ÉVSZÁZAD, AZ 1900-AS ÉVEK ÓVODAKERTJEI.....	15
2.2.1.BROOKLYN 1900 – FÉNYKÉPEK.....	16
2.2.3. DOWNERS GROVE 1912 – TERVRAJZ.....	17
2.2.4.DOWNERS GROVE 1929 – TERVRAJZ.....	18
2.3.MAGYAR ÓVODAKERTEK AZ 1900-AS ÉVEKBEN.....	19
2.3.1.KERTTERVEK ÖSSZEHASONLÍTÁSA.....	19
2.3.1.A MAGYAR KERTTERVEK HASONLÓSÁGAI ÉS KÜLÖNBSÉGEI	25
3.ÓVODAKERT TERVEZÉSI IRÁNYELVEI A MÚLTBAN ÉS NAPJAINKBAN	26
3.1.A MAGYAR ÓVODAKERTEK TERVEZÉSI IRÁNYELVEI.....	26
3.1.1.AZ ÓVODAKERT TERVEZÉSÉNEK KÖVETELMÉNYEI A MÚLTBAN	26
3.1.2.AZ ÓVODAKERT TERVEZÉSÉNEK KÖVETELMÉNYEI NAPJAINKBAN.....	27
4.ÓVODAKERTEK NAPJAINKBAN ÉRD MINTATERÜLET PÉLDÁJÁN	28
4.1.A MINTATERÜLET - ÉRD.....	29
4.1.1. A MINTATERÜLET ÓVODÁINAK ÖSSZEGYŰJTÉSE	29
4.1.2. A MINTATERÜLET ÓVODÁINAK TIPIZÁLÁSA ALAPJÁN KIVÁLASZTOTT RÉSZLETESEN VIZSGÁLANDÓ ÉRDI ÓVODAKERTEK	30
4.2.ÉRD ÓVODAKERTJEINEK VIZSGÁLATA	32
4.2.1. A VIZSGÁLAT CÉLJA ÉS SZEMPONTJAINAK FELÁLLÍTÁSA	32
4.2.2. A VIZSGÁLAT MÓDSZERE ÉS ESZKÖZEI.....	33
4.3. RÉSZLETESEN VIZSGÁLT ÉRDI ÓVODAKERTEK	33
4.3.1. ÉRDI SZIVÁRVÁNY ÓVODA ERDŐSZÉLE TAGÓVODÁJA, MINT TIPIKUSAN ÚJ ÓVODAKERT	34
4.3.2. ÉRDI SZIVÁRVÁNY ÓVODA NAPSUGÁR TAGÓVODÁJA, MINT TIPIKUSAN FELÚJÍTOTT ÓVODAKERT	38

4.3.3. ÉRDI SZIVÁRVÁNY ÓVODA MESEHÁZ TAGÓVODÁJA, MINT TIPIKUSAN FELÚJÍTOTT ÓVODAKERT	42
4.3.A VIZSGÁLAT EREDMÉNYEINEK ÖSSZEGZÉSE, ÖSSZEHASONLÍTÓ ELEMZÉS	49
4.4.AZ ÓVODAKERT-HASZNÁLÓK VÉLEMÉNYEINEK, TAPASZTALATAINAK ÖSSZEGYŰJTÉSE.....	51
5. A KISGYERMEKEK EGYIK NEVELÉSI HELYSZÍNE, AZ ÓVODAKERT JÖVŐKÉPE	54
5.1. A MINTATERÜLETEN VÉGZETT VIZSGÁLAT EREDMÉNYEI ALAPJÁN MEGFOGALMAZOTT JAVASLATOK	54
5.1.1. JAVASLATOK ÚJ TÍPUSÚ ÓVODÁK ESETÉBEN	54
5.1.3. JAVASLATOK RÉGI TÍPUSÚ ÓVODÁK ESETÉBEN.....	55
5.2. A JAVASLATOK KITERJESZTÉSE, ÁLTALÁNOSÍTÁSA.....	56
ÖSSZEFOGLALÁS	57
IRODALOMJEGYZÉK.....	58
INTERNETES FORRÁSOK.....	58
ÁBRAJEGYZÉK.....	62
MELLÉKLETEK.....	63

BEVEZETÉS

ÓVODAKERT. A következő oldalak soraiban kulcsszó, a hétköznapiakban akár kisgyermekkor meghatározó szabadterei helyszín. Más szemszögből nézve nevelési színtér, de olyan komplex feladatként is tekinthetünk az óvodakertre, amely a megfelelő kialakítását, fenntartását és fejlesztését helyezi előtérbe. Ezen oldalról megvilágítva írok szakdolgozatomban az óvodakertekről, amelynek folyamatát az alábbiakban ismertetem.

A témához kapcsolható kezdetekről, történeti áttekintés formájában írok, az óvodakerteket megelőző szabadterektől kezdődően az első óvodakerteken át, a közelmúlt magyar óvodakertjeivel lezárva. Az írott források mellett régi fényképek és kerttervek elemzése alapján gyűjtöm össze az óvodakertekhez köthető legfontosabb történeti információkat. Az említett magyar óvodakertekről pedig részletesebb elemzést is írok, összehasonlítás formájában, ezen folyamat pedig kiváló alapot, tanulságot jelentett a dolgozatomban alaptémájának kifejtéséhez - egy mintaterületen végzett, óvodakerteket összehasonlító elemzéshez.

A mintaterület kiválasztása, mint a vizsgálat első lépése után, összegyűjtöm és ábrán jelölöm Érd óvodáit, amelyeket három nagy típusba sorolok, hogy a további elemzésemet egységesítve, rendszerezve végezhessem. A tipizálás segítségével a nagy számú érdi óvodákból kiszűrve négy óvodát választok, amelyeket részletekbe menően vizsgálok a továbbiakban. A munkafolyamat céljának megfogalmazása után, célravezető eszközöket gyűjtök, majd ezek segítségével elkezdem a vizsgálatot. Az összehasonlító elemzés eszközeként tekintem a terepi megfigyelést, fényképezést, kérdőívvel történt információgyűjtést, jelen állapotot mutató térinformatikai rendszerek használatát, és a használókkal folytatott beszélgetéseket. A kiválasztott óvodákat személyesen is meglátogattam, ezek képes dokumentálásáról az elemző ábrákon számolok be. Ezek után alaprajzokat is készítettem a négy óvodáról, amelyek az aktuális állapotot mutatják, így segítenek az erősségek vagy lehetőségek, illetve problémák vagy javításra szoruló kerti elemek feltárásában. A kérdőív online és papíralapú terjesztését is szorgalmaztam, ennek érdekében posztert is készítettem. Az űrlapok kiértékelése után szerzett adatok, a terepi tapasztalatok, az elkészített alaprajzok elemzése, mind kiváló alappillérei szakdolgozatomban záró fejezetének, a javaslatok megfogalmazásának. Ezen fejezetben alapvető törekvésem, hogy használóbarát óvodakertek létrejötte érdekében, hazai, de külföldi példák beillesztése alapján is olyan javaslatokat fogalmazzak meg, és készítek mindehhez vizuális magyarázatot, amely az óvodakert szóban rejlő óvó funkciót és kert szerepet is képes betölteni.

1.KEZDETEK - AZ ÓVODAALAPÍTÁS TÖRTÉNETE

1.1.AZ ELSŐ ÓVODÁK KIALAKULÁSA FELÉ VEZETŐ ÚT

Az óvodák, és így az óvodakertek kialakulása meghatározó történelmi eseményhez köthető. Az **1700-as és 1800-as** években lezajló első **ipari forradalom**, gazdasági, technológiai és nem utolsósorban **társadalmi változásokat** eredményezett. Ezen társadalmi változások közül a nők tömeges munkába állása teremtett olyan körülményeket, melyekre megoldásként születtek meg az első, **óvodákat megelőző intézmények**.

Az ipari forradalom bölcsőjének is nevezett **Angliában** találkozhatunk először ilyen, a kisgyermekes iskolás kor előtti, intézményes megőrzését és nevelését¹ szolgáló létesítményekkel. Legkorábbi típusa a brit **dame school**² volt. Ebben, a nők által vezetett magánkézben lévő iskolában a fiatal gyermekek olvasni, írni tanultak, emellett kézi munkát végeztek. Általában a tanítók otthonában gyűltek össze a gyermekek, ahol kevés kivétellel sötét, börtönszerű körülmények fogadták az érkezőket. Az angliai dame school hasonmásai megjelentek Hollandiában (játékiskolák), de Olaszországban (elő-iskolák) is. 1828-ban **Joseph Wertheimer** írt ezekről, amely alapján kiderül, hogy bár többnyire tágas, de kültéri játszótér, vagy **kert nélküli** helyszíneken tartózkodhattak napközben a kisgyermekesek.

1. ábra – dame school – INT-K-01

¹ Az intézményes megőrzés és nevelés szókapcsolatot a családon kívüli szervezett nevelés kifejezésére használom.

² INT-01

Ellenben az óvodák kialakulása felé vezető úton a következő lépésként is tekinthető ún. **kötőiskolák** foglalkozásai között már helyet kaptak **szabadtéri tevékenységek** is. Ezen intézmény **Jean Frédéric Oberlin** által kialakított új francia iskolarendszer legalsó fokaként működött. Neve (kötőiskola) a kisgyermek fő foglalkoztatására utal, hiszen a felügyelők kötni tanították őket, de emellett séták, kirándulások során igyekeztek megismertetni a gyermekekkel a természeti jelenségeket, mely tevékenység a környezeti nevelés első gyakorlati alkalmazásaként értelmezhető. A kezdeti, óvodákat megelőző létesítmények tehát jellemzően nem rendelkeztek saját kerttel, de az idő előrehaladtával, az 1800-as évek közepe felé haladva, a szabadtéri helyszíneken való foglalkozások iránti igények teret nyerhettek, melyek újabb fejlődéseknek adták meg az alapját.³

1.1.1.AZ ÓVODAI MOZGALOM ELTERJEDÉSE, AZ ÓVODAKERTEK EREDETE

A korábban említett dame school elnevezésű magánkézben lévő intézmények népszerűsége bizonyította, hogy szükség van ezen létesítményekre, azonban szervezettebb formában. Előrelépésre volt szükség, amely hamarosan meg is valósult.

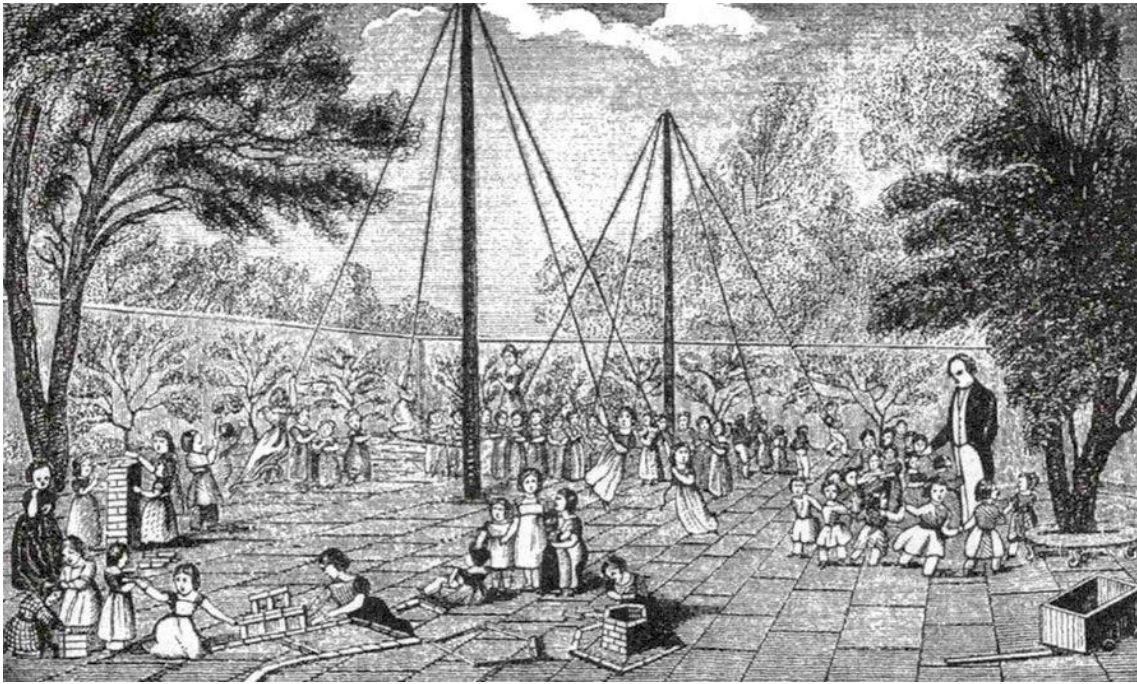
A bekövetkező fejlődés kiinduló pontja **Robert Owen** kezdeményezései alapján az **1816**-ban létrehozott első **infant school** (kisgyermek-iskola) volt, a skóciai New Lanarkban. Az óvodakertek szempontjából fontos kiemelni, hogy ezen helyszínen **először** a gyermekek megőrzésére egy **kültéri játszóteret** létesítettek az 1812-1813. években, majd csak ezt követően, 3 évvel később építettek egy fedett részt, hogy rossz időjárási viszonyok között is megfelelő körülményeket biztosíthassanak a kisgyermekeknek.⁴ Mindebből megállapítható, hogy bár a dame school érintett korosztálya hozzávetőlegesen megegyezik az infant school korcsoportjával (**4-8 éves gyermekek**)⁵, azonban az infant school esetében a külön, gyermek-megőrzés céljából létrehozott építmények újdonságnak számítottak, hiszen a dame school-ok esetében a felügyelők saját otthonukban fogadták a leginkább ipari területen dolgozó szülők gyermekeit, némi pénzbeli ellenjuttatás fejében. Hasonlóan eltérés, hogy az infant school foglalkozásai között első helyen szerepelt a játék, melyet alátámaszt az alapító, Robert Owen nevelési koncepciója. Miszerint az **infant school központi eleme a játszótér**, a gyermekek fő tevékenysége pedig a játék. A gyermekek felügyelt szabadidős tevékenységeinek helyszíne: a játszótér tehát, az óvodák kialakulása felé vezető út meghatározó eleme volt.

³ A történeti áttekintés ezen részletét *GELLÉR 1994*, 20. oldala alapján készítettem

⁴ *GELLÉR 1994*, 20-21.

⁵ *INT-02*

Ezen meghatározó elemről rövid leírások tudósítanak. A New Lanarkban létesített infant school udvara ezek alapján egy nagy kövezett terület volt, melyen szabadon játszhattak a kisgyermek. „Egy másik infant school - a spitalfieldsi (kisdédnevelő-intézet) – játszótéréről valamivel részletesebb leírás maradt fenn: „*A játszótér, akárcsak New Lanarkban, kövezett volt, helyenként fákkal beültetve, virágoskerttel övezve. A játszótéren körhinták és más eszközök álltak a gyermekek rendelkezésére (Wilderspin: Infant Education).*”⁶

2. ábra – infant school játszótere – INT-K-02

Az infant school-hoz kapcsolódó ezen szabadtéri létesítmények az **óvodakertek előfutárjainak** is tekinthetők. A képen egy ilyen udvar vagy játszótér látható, amelyen megjelenik ezen helyszínnek két jellegzetessége: kövezett tér, körhintával.

1.2.ÓVODALAPÍTÁS EURÓPÁBAN

Az óvodatörténet kiindulópontjaként ismertetett infant school mozgalom elterjedését különféle tényezők tovább serkentették. Melynek okán Samuel Wilderspin angol pedagógus gyermeknevelési módszerei lassan egész Európában megjelentek.

1.2.1.SAMUEL WILDERSPIN ÓVODÁI

Wilderspin gyermekkori tapasztalatai és élményei nagy hatást gyakoroltak felnőttkori tevékenységére. London egyik kerületében nőtt fel, ahová visszavezethető természetkedvelő

⁶ GELLÉR 1994, 21.

gondolkodása. Az 1790-es években a Hornsey elnevezésű kerület megfelelő körülményeket nyújtott mindehhez. A Londont ellátó fedetlen csatornahálózat mesterséges víziútja mellett, erdők zöldítették a kerületet. Ezen **természetközeli helyszínek** lehetőséget adtak Wilderspin számára a növények, állatok tanulmányozására, mely megalapozta a jövőben kialakult **nevelési módszertanát**. Mindennek alapja, hogy a felügyeletet igénylő, leginkább a munkásosztályhoz tartozó szülők gyermekei, az **óvodákban töltött idejük legalább felét a szabadban töltsék**.⁷ Az angol pedagógus ezen szabadtéri időtöltést szervezett formában képzelte el, de így is igyekezte megvalósítani. Intézményeiben elengedhetetlen elemként volt jelen a játszótér.⁸ A játszótér mellett, hogy **felügyelet alatti szabad játékkeret biztosított** a gyermekeknek, nevelési céllal is szolgált. Wilderspin mellett több felsőosztálybeli szülő felismerte, hogy a társadalom javára válhat, ha a gyermekeket nem hagyják szabadon, az utcán csoportokban lézengeni. Ennek érdekében anyagilag támogatták Wilderspin intézményeit, melyekből ezáltal mintegy 150 is létrejöhetett.⁹

1.2.2.SAMUEL WILDERSPIN ÓVODAI MINTÁJÁNAK ELTERJEDÉSE

Az angol minta hamarosan egész Európában elterjedt. Serkentő tényezők közé tartozik, hogy Nagy-Britanniában egyesületet hoztak létre, mely szervezni és anyagilag támogatni volt hivatott Wilderspin intézményeit. Mindez az infant school népszerűsítését segítette. Emellett Nyugat-Európa egyéb országaiban is kibontakozott a kisgyermek napközbeni, szervezett megőrzésének és nevelésének egyre növekvő szükséglete. Az igény egy bécsi fiatalember munkája révén találkozhatott Wilderspin kezdeményezésével.

Az európai óvodaalapítások előmozdítójaként is említhető Samuel Wilderspin „Infant Education...” című művének fordítója, **Joseph Wertheimer**.¹⁰ Mihelyt **német nyelven is elérhetővé vált az infant school részletes ismertetése**: Franciaországban, Svájcban, Belgiumban is sorra nyitottak meg ilyenfajta kisdédóvó intézetek az 1820-as évek végén. J. Wertheimer – aki a dame school kert nélküli körülményeiről is írt (ld. 1.1.fejezet) – munkájának hatása Magyarországra is begyűrűzött, **Brunszvik Teréz** személye révén.

⁷ INT-03 *Biography of Samuel Wilderspin (Samuel Wilderspin életrajza)*

⁸ GELLÉR 1994, 21.

⁹ INT-03 *Biography of Samuel Wilderspin (Samuel Wilderspin életrajza)*

¹⁰ HORNYÁK 2004., mely megegyezik az INT-04 forrással

1.2.3.MAGYAR ÓVODALAPÍTÁS, BRUNSZVIK TERÉZ MUNKÁSSÁGA

A grófnő **határozott célkitűzéssel** indult el az első magyar óvoda alapításának útján. Olyan helyesen vezetett kisdedóvó létrehozását tervezte, mely a jövőben a kórházakat és a börtönöket is néptelenebbé teheti.

*„A gyermekség első benyomásai a legfontosabbak, mivel azok a legkeményebbek és legmaradandóbbak, és mert az első 7 évben több rossz és veszélyes dolog kerülhet a fejbe (agyba) és a szívbe, mint amit a legjobb intézet vagy tan[ít]ó hétszer hét év alatt tud ismét kiirtani. Ezért tűnik nekem egy ilyen kisgyermek intézet olyan dicséretesnek, mivel ez által a rosszat, sőt az elszegényedést is megelőzzük stb. amíg a kórházakat és börtönöket mégis tömve találjuk, addig a jóknak nem szabad tétlenül, ölbe tett kézzel ülniük.”*¹¹ Ilyen, és ehhez hasonló érvekkel teletűzdelt **leveleket írt** ismerőseinek, kiket a kisdedóvók létrehozásához **szükséges támogatásra biztatott**. Emellett rendszeresen levelezett Joseph Wertheimerrel, az európai óvodaalapítás történetének egyik fő alakjával, aki a kezdetektől feladataként tekintette Brunszvik Teréz törekvéseinek népszerűsítését.

Erőfeszítéseik nem maradtak eredmények nélkül. **Az első magyar óvoda Budán, 1828** júniusának első napján – két évvel a grófnő elhatározásainak megfogalmazása után – **megnyithatta kapuit**.¹² Egy 1829-es cikk tudósítása szerint már ezen budai óvoda (Kisdedek' ör-oskolai Intézete)¹³ is rendelkezett **saját kerttel**: *„van azonkívül egy árnyékos játszó hely, melly arra nézve van felállítva, hogy a 'gyermek testüket a' szabad levegőben is feléleszthessék 's megerősíthessék.”*¹⁴

A kitaposott útra bátrabban léptek rá ezután más városok is, bővítve a magyar-német óvodák számát. Buda mellett Pest, Besztercebánya, Pozsony, Nagyszombat és Kolozsvár lakosai is, városuk saját óvodáiba vihették gyermekeiket. Azonban az 1828-as keletű budai óvoda az egész Habsburg Birodalom területére hatást gyakorolt. 1830-ban létrejött az első óvoda Bécsben, majd Grazban és Linzben, 1829-ben Cremonában és 1832-ben Prágában is.¹⁵

¹¹ Brunszvik Teréz levele, 1827., INT-05

¹² VÁG 1961, 440.

¹³ A Hasznos Mulatságok 1829. második félévi 14. számának 106. oldalán ilyen néven ismertetik az első magyar óvodát.

¹⁴ Hasznos Mulatságok 1829. második félévi 14. száma, 107.

¹⁵ GELLÉR 1994, 21-22.

2.ÚJ ALAPOKRA ÉPÜLT ÓVODÁK ÉS KERTJEIK

A korábbiakban ismertetett óvodatörténeti leírás az 1800-as évek elejéig bezárólag járta körül a kezdeti lépések sajátosságait. Mindezeket összevetve megállapítható, hogy az első kisdudóvó intézetek kertjei leginkább a **felügyelt játék helyszín**eként szolgáltak. Ezen kertekhez általában nem készültek konkrét tervek, gyakran egy lekövezett udvar, körhintával fogadta a gyermekeket. A természeti jelenségek megfigyelésére, a gyermekek környezeti nevelésére már fellelhetőek törekvések ekkor is, azonban mindezt az épülethez tartozó **udvaron kívül** szervezték, **kirándulások** keretében. Igaz, hogy a későbbiekben ezen kirándulások még nagyobb szerepet kaptak, de az új alapokat bevezető változás mégsem ez jelentette.

2.1.ÓVODAKERTEK ÚJ SZEREPBEN - FRIEDRICH FRÖBEL VÁLTOZÁST HOZÓ TEVÉKENYSÉGE

Az 1830-as évek új fejezetet nyitottak az óvodakertek történetében. Ennek megértéséhez elengedhetetlen ismertetni **Friedrich Fröbel** tevékenységét, óvodakert alapító munkásságát, mely gyermekkorának körülményeihez visszanyúlóan kerül bemutatásra.

Friedrich Fröbel német és Samuel Wilderspin angol pedagógus életrajzi leírásaiban párhuzam fedezhető fel. Munkájukkal mindketten a kisgyermek nevelésére törekedtek, más-más módszerekkel. Ezen elhatározásuk, hasonló gyermekkori élményeken alapszik: Wildersin esetében egy angol kertvárosias kerülethez (ld. 1.2.1 fejezet), Fröbelt illetőleg pedig egy német kisvároshoz köthetően. A német pedagógus születési helye a gyógynövénykészítményekről ismeretes Oberweißbach.¹⁶

Gyermekkorát Fröbel tehát természet közelében, és kertészkedéssel tölthette. Valószínűsíthető, hogy éppen ezen maradandó tapasztalatai ösztönözték arra, hogy a későbbiekben átfogóan biztosítson a gyermekeknek lehetőséget a természet megismerésére, óvodakertek kialakításával. Mégpedig olyan kertek létrehozása alapján, melyek nem csak játékteret biztosítottak a kisgyermeknek, hanem **határozott nevelési szándékkal és üzenettel ellátott, tervezett szabadtereket** jelentettek. Ezt támasztja alá Fröbel azóta is használatban lévő névötlete, a „**kindergarten**” kifejezés, hiszen ezáltal jelzi, hogy az intézményes gyermekmegőrzés **alappillére a kert**. Mégpedig egy olyan kert, amely szimbolizálja a gyermekkor jellemző gyors változásokat, növekedést, de egyben a társadalmi kapcsolatokban

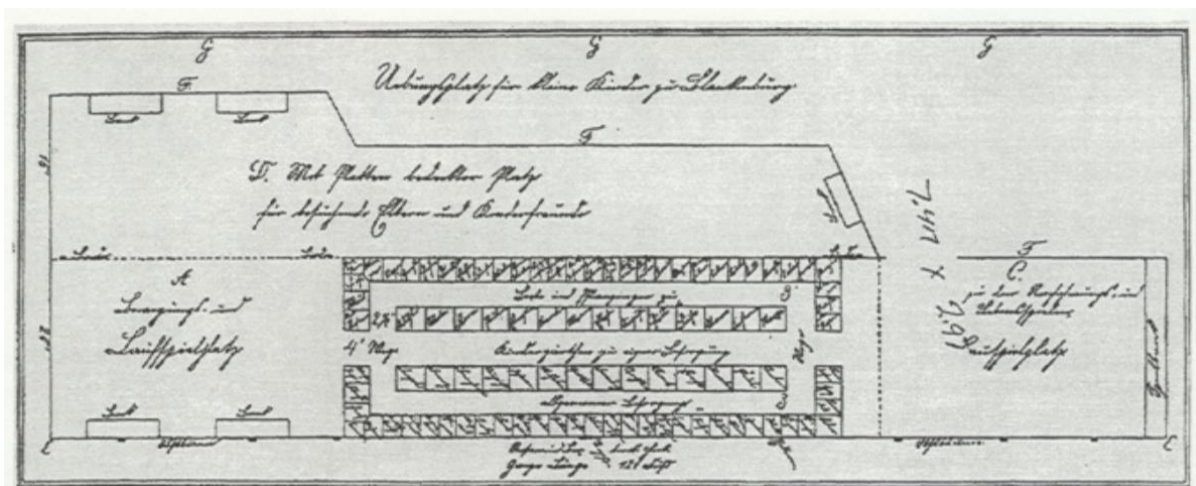
¹⁶ INT-06

való elhelyezkedésüket is segíti.¹⁷ Az 1830-as évek végén meg is valósult egy ilyen gondolati háttérrel rendelkező óvodakert.

2.1.1. GYERMEKNEVELÉS KERTÉPÍTÉSZETI ESZKÖZÖKKEL

Az első Fröbel-féle óvoda Bad Blankenburgban nyílt 1839-ben.¹⁸ **Fontos változásokat hozó jellemzői** voltak ezen óvodának: **valódi kertként funkcionált**, zöldségeket, gyümölcsöket termesztettek, mely részben ellátta az óvoda élelmezési szükségleteit. Emellett részletesen kidolgozott terv alapján épült, mely megvalósulásakor Fröbel nevelési filozófiájának élő metaforájaként szolgált.

A német pedagógus **kertépítészeti eszközökkel** sajátos jelentéstartalmú szabadtereket alakított ki. Erre jó példa, már az első tervén látható kertrészlet is (3. ábra). A kompozíció **külső keretező része** azzal a szándékkal készült, hogy a kertészkedő gyermekek átölelve, biztonságban érezzék magukat a felnőttek világában. Ezen külső ágyásor jelentette tehát a védelmet, amely

3. ábra – Friedrich Fröbel terve az első óvodakertjéhez, Bad Blankenburg, 1839. – INT-K-03

körbevette a belső ágyásokat. A **középső, zárt térben** minden gyermeknek saját veteményeskert-rész jutott, mely önállóságra, felelősségtudatosságra tanította a felnövekvő nemzedéket.¹⁹ Fröbel első óvodakert terve kiváló példa arra, hogy miként lehet kertépítészeti eszközökkel mélyebb gondolati tartalmat közvetíteni, jelen esetben az egyén és az egész közötti kapcsolat megfogalmazásának üzenetét. Munkájának sikerességét jelzi, hogy kilenc évvel a

¹⁷ INT-06

¹⁸ Az első Fröbel-féle óvoda megnyitásának dátuma eltérő forrásokban különféleképpen szerepel. Valószínűleg az egyszerűsítésre törekedve került a GELLÉR 1994. megnevezésű forrás 22. oldalán az 1840-es dátum a német óvodanyitás mellé. Az INT-06 forrásban mind Friedrich Fröbel óvodakerthez készült terve, mind az óvoda megnyitásának dátuma 1839., ezért használom ezen évszámot.

¹⁹ INT-06

blankenburgi óvodanyitás után, már több, mint hatvan ilyen intézmény működött Németországban, mely gyorsütemű terjedés nem állt meg a határnál.

2.1.2.FRÖBEL-FÉLE ÓVODÁK ÉS KERTJEIK

Friedrich Fröbel óvodakerttel kapcsolatos tevékenységei nagy hatást gyakoroltak a kiseddóvás ügyére, világszerte. Első munkájától számított ötven év múlva, azaz 1890-ben magyar tudósítás készült a Fröbel-mintát alapul vevő óvodákról, mely írásban a kertekről is olvashatunk.²⁰

A legjobb körülményekkel a **szászországi** (német tartomány) gyermekkertekben találkozott Dömötör Géza. Kiderül, hogy az elterjedt kindergarten névhez híven, **tágas kert** tartozik az óvoda épületéhez, ahol jóidőben szinte a teljes napot töltik a gyermekek. Népszerű elem a kertben egy **elkerített homoktér**, melyet friss és nagy mennyiségű, gyakran karbantartott homokkal töltöttek meg. Emellett a Fröbel-sajátosság is felfedezhető ezen német óvodakertekben, mivel **minden gyermeknek külön ágyásrész** volt biztosítva, melyet saját maguk ápolt növényekkel ültethettek be, miközben figyelemmel kísérték a természet működését.

Kevésbé kedvező körülmények jellemezték a szintén német **Hannover városi** óvodát. Annak ellenére, hogy a kindergarten nevet már itt is használták, a gyermekek részére sokszor **nem alakítottak ki kertet**. Dömötör Géza leírása alapján kiderül, hogy a legtöbbször egy teremből álló intézményekben, ennek ellenére igyekeztek Fröbel-módszereit alkalmazni, sajátos megoldást választva. A **szabadtéri sétát** az emeleti ablakon keresztül megközelített **szomszédos lapostetőn bonyolították le** a kiseddóvók.

A hannoveri kedvezőtlen állapotokkal ellentétesek a **Hollandiában** is megjelent tervezett kerttel rendelkező óvodák. Itt terjedelmes kertről, homokkal telehordott térről és fedett csarnokról olvashatunk. A homokban lévő játékot **kis ásókkal, kapákkal, faedényekkel** tették változatosabbá.

Belgiumban külön tanterv írta elő a szabad levegőn tartott foglalkozásokat. *„Ameddig az időjárás engedi, a gyakorlatokat, társalgást és játékokat szabad levegőben kell tartani. Szükséges ennél fogva, hogy minden kiseddnevelő-intézet mellett egy megfelelő kiterjedésű kert legyen. Ennek egy része apró kertecskékre osztandó, melyeket a gyermekek művelnek. Ezen kis kertecskékben [...] megtanulnak észlelni, megszeretik a természetet, megismerik a munka becsét*

²⁰ A tudósítást az Országos Óvóképző Intézet akkori igazgatója, Dömötör Géza készítette, aki egyben a Kiseddnevelés szerkesztője is volt. 1890 környékén Nyugat-Európában tett tanulmányutat, és tapasztalatait A kiseddóvás ügye Európa főbb államaiban címmel könyv formájában adta közre. A 2.1.2. fejezetet ezen könyvből merítve írtam meg. *DÖMÖTÖR, 1890.*

s ezenfelül tanyát üt lelkükben azon édes öröm és meglegedés érzete, mely kicsinyénél, nagynál a jól végzett munka után egyaránt be szokott következni."²¹

A kisdédóvás ügye Fröbel hatására azonban nem csak Európán belül, de Észak-Amerikában is felélénkült. Igaz, hosszas viták és előkészületek után, de 1873 szeptemberében megnyithatta kapuit az első amerikai óvoda **Saint Louis** városában.²²

Az 1800-as évek végére a nagyobb városok szinte mind rendelkeztek saját óvodával, azonban **jelentős eltérések** jellemezték ezeket az intézményeket. A kertek annál inkább különböztek egymástól. Sokszor padokkal, kosárszerű hintákkal rendezték be az udvarokat, és elengedhetetlen elem volt a mai nevén homokozóként ismeretes játszóeszköz. De ez is csak akkor, ha egyáltalán volt kert. Ugyanis előfordult, hogy a kindergarten néven elterjedt intézmény nem rendelkezett kerttel. Ezen nagymértékű eltérések okai közé tartozott a különböző területi elhelyezkedés és adottság mellett a korlátozott pénzügyi lehetőség is sokszor.²³ Mindezek ellenére, az új évszázad kezdete felé haladva az óvodák terjedése felélénkült, mégpedig egyre szervezettebb és előre tervezett formában.

2.2.AZ ÚJ ÉVSZÁZAD, AZ 1900-AS ÉVEK ÓVODAKERTJEI

A boldog békeidők és a világháborúk közötti időszak óvodakertjeinek ismertetéséhez terveket, régi fényképeket vettem alapul. Ezek leginkább időben fedik le a teljes korszakot, mintsem térben, mivel jellemzően amerikai tervek és fényképek alapján dolgoztam fel a történeti áttekintés ezen részét. A felhasznált ábrák időrendi sorrendben követik egymást.

A felhasznált képek, és a hozzájuk kapcsolódó kulcsszavak:

Település évszám, Egyéni jellemző, sorszám

- Brooklyn 1900, Fröbel-féle veteményes kert 2.2.1.
- Brooklyn 1900, Fröbel-féle veteményes kert, lugas 2.2.1.
- Riverside 1912, Óvodakert tervezési irányelvek egykori mintája 2.2.2.
- Downers Grove 1912, Óvodakert, mint ligetes park és nevelési helyszín 2.2.3.
- Downers Grove 1929, Geometrikus belső udvar medencével 2.2.4.

²¹ DÖMÖTÖR, 1890.

²² GELLÉR 1994, 22.

²³ GELLÉR 1994, 23.

2.2.1.BROOKLYN 1900 – FÉNYKÉPEK

Az alábbi 1900-as évben készült fénykép alátámasztja a korábbi fejezetben leírtakat, miszerint a Fröbel-féle óvodakert világszerte elterjedt. A gyermekek **saját veteményeskertjeit** ábrázoló fényképről kiderül, hogy **kerti szerszámokkal**, a **kisgyermek méreteihez igazított** talicskával és egyéb eszközökkel végzik a kerti teendőket. A hangsúly ezen időszakban tehát a munkára nevelésen, és a természet megismerésén volt, a játék kissé háttérbe szorult, illetve más formában (játékként végzett kerti tevékenység) volt jelen.

4. ábra – Óvodáskorú gyermekek saját veteményeskertjeikkel 2/1. New York, Brooklyn 1900. - INT-K-04

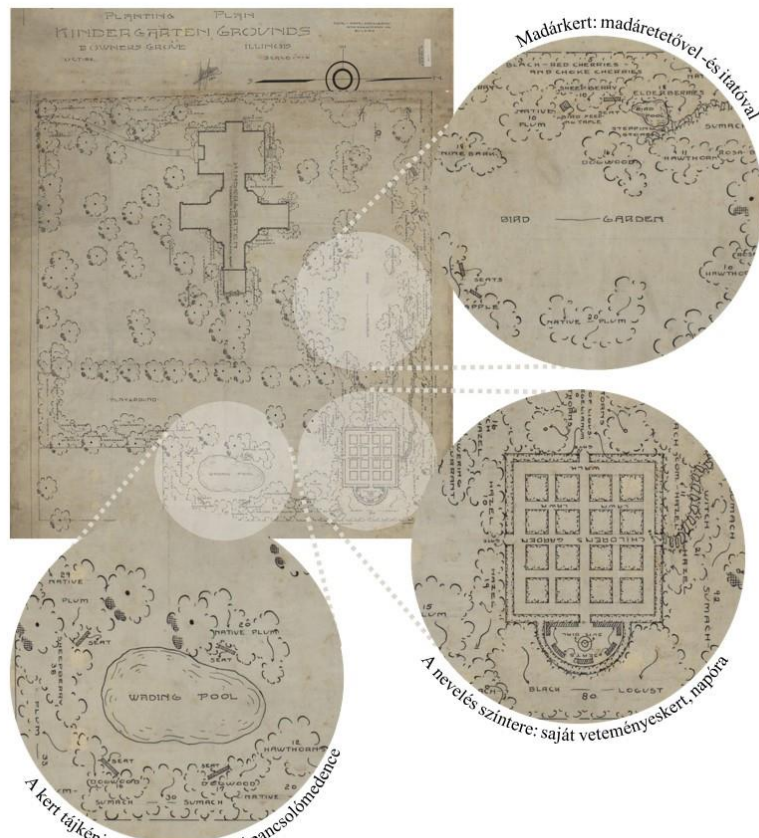

5. ábra – Óvodáskorú gyermekek saját veteményeskertjeikkel 2/2. New York, Brooklyn 1900. - INT-K-05

2.2.2.RIVERSIDE 1912 – TERVRAJZ

Az alábbi (6.ábra) óvodakert-alaprajzon több alapvető - gyermekek részére létesített kertekhez kapcsolódó - tervezési elv is megfigyelhető. Ezek közé tartozik az elsősorban díszfunkciót

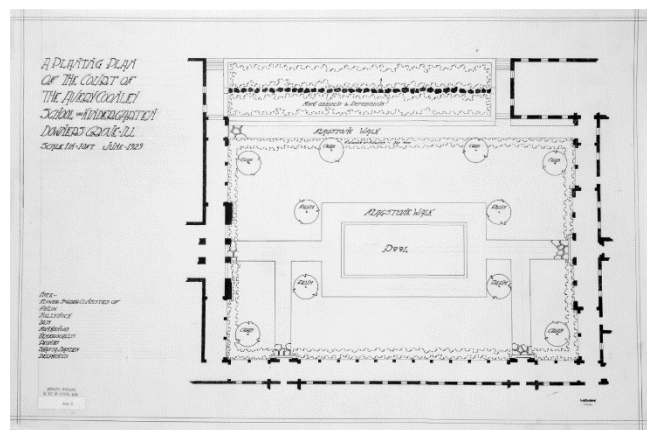
kapcsolatban említendő, hogy a határbeültetés nem folytonos, azonban a változatos formájú és méretű facsoportok kisebb kertrészeket hoznak létre. Mindezt azonképpen, hogy az egyes udvarrészek beláthatóságát a növénycsoportok nem korlátozzák, azaz így nem csorbul a felügyelhetőség a tervezett óvodakerten belül. Valószínűsíthető több korosztály vagy csoport elszeparálásának szándéka a fásszárúak helyzetének elemzése alapján. A korábban elemzett tervekhez viszonyítva a gyermekek természetesebb környezetben játszhatnak. Mindezt alátámasztja, hogy ligetes területek és pancsoló medence mellett veteményeskert fogadja a gyermekeket a terv szerint.

7. ábra – 1912-es terv részleteinek kiemelése. Saját szerkesztésű ábra. Alapforrás: INT-K-07

2.2.4. DOWNERS GROVE 1929 – TERVRAJZ

Az első világháború utáni terv (8. ábra) a korábbiaknál egyszerűbb, és **geometrikusabb**. A pontosan szerkesztett alaprajz középpontjában a mai óvodákban már csaknem elképzelhetetlen **közösségi medence** kapott helyet. A kertet körülöleli az épület, valószínűsíthető, hogy mindegyik csoportszobából közvetlen kijárat nyílt az udvarra. Ezt támasztják alá a több irányból induló járólappal burkolt utak is. A tervrajz külön kitér a növényhasználatra is: **gyümölcsfák** mellett leginkább **magas díszértékű lágyszárúak** olvashatóak le az alaprajzról.

8. ábra – Épülettel körbezárt óvodakert tervrajz. Downers Grove 1929. – INT-K-08

2.3.MAGYAR ÓVODAKERTEK AZ 1900-AS ÉVEKBEN

Külföldi példák mellett magyar kerttervek jellemzőit is összehasonlítottam a történeti áttekintés záró lépéseként. Az összehasonlítás során öt alaprajzot vettem alapul: két geometrikus, két szabadformálású, és egy vegyes kialakítású kert tervét. Az alaprajzok magyar tervezők munkái, az 1900-as évekből, így az általam vizsgált mai óvodakertekhez közelebb állnak mind térben, mind időben a korábbi fejezetek soraiban elemzett tervrajzaihoz viszonyítva. Mindezek okáért tekinthetőek ezen bekezdések a történeti áttekintés befejező fejezetének.

2.3.1.KERTTERVEK ÖSSZEHASONLÍTÁSA

Különböző adottságokkal és tervezési ötletekkel jellemezhető magyar kertterveket egységes szempontrendszer alapján hasonlítottam össze. Ennek köszönhetően egyszerűen kiszűrhetővé váltak a közös, szinte mindenhol megjelenő kerti elemek, tervezési megoldások mellett az egyedi ötletek is. Az összehasonlítást táblázatos és alaprajzi szinten is elvégeztem, ezen folyamat pedig kiváló alapot, tanulságot jelentett a dolgozatom alaptémájának vizsgálatához - egy mintaterületen végzett óvodakerteket összehasonlító elemzéshez.

Az összehasonlított múltbeli óvodakertek²⁵ elnevezése főbb jellemzőjük alapján:

- Geometrikus – nagy burkolat ²⁶
- Szabadformálású – nagy gyep ²⁷
- Vegyes – két kertrész ²⁸
- Szabadformálású – rézsűs ²⁹
- Geometrikus – szerkesztett, sok fásszárú ³⁰

A kertterveken külön elemeztem az előkertet (tájolása, funkciói), a játszókertet (tájolása, elkülönített részei), illetve a kerti berendezési tárgyakat (játászóeszközök, padok, pergolák stb.), emellett a terepi adottságokat és terepviszonyokat (legnagyobb szintkülönbség becslése, lépcsők, támfalak, rézsűk), a burkolatok és a növényzet jellemzőit (pl. többszintes határbeültetés, rézsűmegkötő növényzet stb.) is táblázatba foglalva hasonlítottam össze az alaprajzokból kiolvasható adatok alapján. Ezeket összesítve kiemeltem a közös jellemzőket és a különbségeket a 2.3.2. *fejezetben*. A tervenként készített elemzésem a következő:

²⁵ ORMOS 1967, 453-460.

²⁶ ORMOS 1967, 453. (376.ábra – Óvoda kertje. Terv: KTT – Csorba V.)

²⁷ ORMOS 1967, 455. (378.ábra – Óvoda kertje. Terv: KTT – Bogányi Á.)

²⁸ ORMOS 1967, 456. (379.ábra – Óvoda kertje. Terv: KTT – Bozsó I.)

²⁹ ORMOS 1967, 457. (380.ábra – Óvoda kertje. Terv: KTT – Osvát J.)

³⁰ ORMOS 1967, 460. (384.ábra – Óvoda kertje. Terv: KTT – Bács Z.)

A „Geometrikus – nagy burkolat”

elnevezésű terv ÉNy-i tájolású előkertjének jól megfigyelhető funkciója van az alaprajz szerint. A többszintes növény-sáv véd, a bejárat közeli virágágyás díszít. A játszókert négy elkülönített részre tagolódik, melyek D, DK, K-i tájolásúak, ezen részekben kapott helyet több homokozó és egy medence. Az óvodakert erősségeként említhető a határbeültetés mellett, az utca felőli védősáv. A kerti építmények közül kiemelendő a padok helyzete, amelyek a különböző játszókert részek „szegélyein” helyezkednek el, innen a felügyelők könnyen beláthatják a kert adott szegletét. Az összehasonlítás során figyelembe vettem a terepi adottságokat, ezen óvodaudvar esetében a legnagyobb szintkülönbség 3,5 méter, amelyet kiválóan alátámasztanak az alaprajzon ábrázolt lépcsők és támfalak. Az épület körüli nagyobb egybefüggő burkolat benyúlik a játszóudvar területére is, ezen adottság szinte egyedülálló az összehasonlított tervek között.

ALAPADATOK

Ábraszám és megnevezés (forrás)

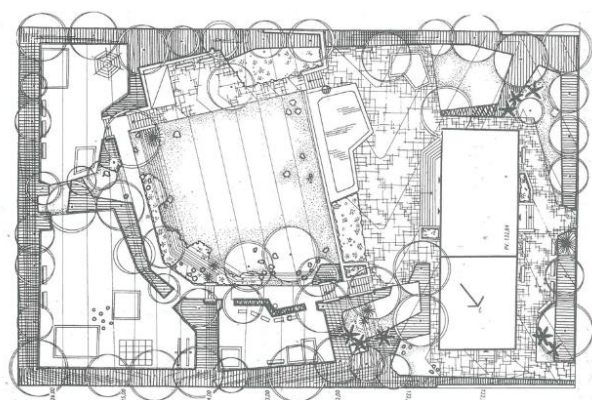
376. Óvoda kertje. Terv: KTT – Csorba V.

Kert elnevezése

Geometrikus - nagy burkolt felületek

Az óvodakert becsült mérete

na.

medence mászókak

tagoltság lépcsők

Kertrészek	
Előkert	
tájolás	ÉNy
funkció	véd, díszít
Játszókert	
tájolás	D, DK, K
elkülönített részek	4 db
Játszóeszközök	
Terven jelölve	IGEN
homokozó	8 db
medence	1 db
egyéb	mászókák
Növényzet	
Határbeültetés	IGEN
típus	többszintes
utca felől védősáv	IGEN
Jellemző kiültetések	díszágyások, szoliter örökzöldek

Terepi adottságok	
Legnagyobb szintkülönbség	3,5 méter
Építmények	
lépcsők	8 db
részük, támfalak	IGEN
Kerti berendezési tárgyak, építmények	
padok	6 db
pergola	0 db
Burkolatok	
épület körül	IGEN
típegők	NEM

9. ábra – Magyar óvodakertek összehasonlítása 1.

A „Szabadformálású – nagy gyep”

elnevezésű terv elsőnek vizsgált kertrészlete az ÉNy-i tájolású előkert, amely leginkább díszfunkciót tölt be, az utcáról nyíló kapu két oldalán szimmetrikusan elhelyezett kisméretű fásszárúakkal illetve virágágyásokkal. A DK, K-i tájolású játszókert két elkülönített részre tagolódik, itt kapott helyet két homokozó és egy medence. Kiemelendő, hogy ezen kert esetében a medence helyzete nem a megszokott, hiszen míg a legtöbb esetben – valószínűleg funkcionális okok miatt – az óvodaépület közelében kerül el, itt szinte az épülettől mért legtávolabbi ponton kapott helyet, így több lépcsősoron lejutva közelíthető csak meg a medence.³¹ A többszintes határbeültetés mellett, az utca felőli védősáv is hiányos. A kerti építmények közül a padok nincsenek megjelenítve, azonban egy pergola szerepel a terven, amely becsült alaprajzi mérete alapján egy tíz és egy öt méteres szakaszból áll.

ALAPADATOK

Ábraszám és megnevezés (forrás)

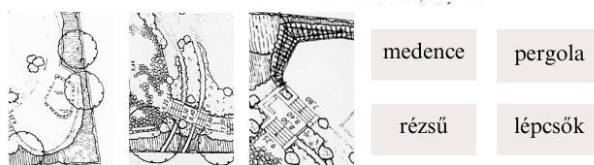
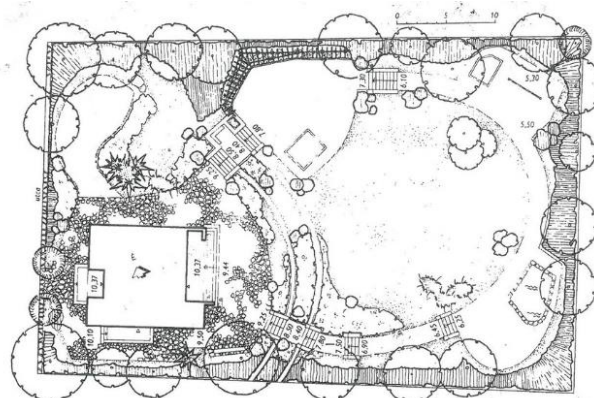
378. Óvoda kertje. Terv: KTT – Bogányi Á.

Kert elnevezése

Szabadformálású - nagy gyepfelület

Az óvodakert becsült mérete

2160 nm

Kertrészek	
Előkert	
tájolás	ÉNy
funkció	díszit
Játszókert	
tájolás	DK, K
elkülönített részek	2 db
Játzóeszközök	
Terven jelölve	IGEN
homokozó	2 db
medence	1 db
egyéb	-
Növényzet	
Határbeültetés	IGEN
típus	többszintes
utca felől védősáv	IGEN
Jellemző kiültetések	diszágyások, cserjefoltok

Terepi adottságok	
Legnagyobb szintkülönbség	5,07 méter
Építmények	
lépcsők	9 db
rézsúk, támfalak	IGEN
Kerti berendezési tárgyak, építmények	
padok	0 db
pergola	1 db
Burkolatok	
épület körül	IGEN
tipegők	NEM

10. ábra – Magyar óvodakertek összehasonlítása 2.

³¹ Érdekeség, hogy medence elhelyezése családi ház kertjének (vagy egyéb szabadter, ahol a felügyelhetőség, mint döntési szempont nem elsőrendű) tervezése során a terepviszonyokat figyelembevéve történik: a vízarchitektúra a legmélyebb ponton kap helyet legtöbbször, a természetes megjelenés érdekében. Mindezt óvodakertek esetében a funkcionalitás (könnyebb megközelíthetőség, jó beláthatóság stb.) egyértelműen felülírhatja véleményem szerint.

Beláthatóság szempontjából az udvar íves jellege kiváló tervi ötlet. Az összehasonlítás következő lépéseként figyelembe vettem a terepi adottságokat, ezen szabadformálású óvodakert esetében a legnagyobb szintkülönbség 5,07 méter, amelyet a nagy számban ábrázolt lépcsők és támfalak is jeleznek. Az épületet körül veszi egy nagyobb burkolt felület.

A „Vegyes – két kertrész”

elnevezésű terven az előbbiekhöz hasonlóan ÉNy-i tájolású az előkert, mely a védőfunkció mellett díszítő szerepet is betölt. A játszókert két elkülönített részre tagolódik, ezek D, DK-i tájolásúak. A terven nincsenek ábrázolva játszóeszközök. Az összehasonlított óvodakertek közül ez esetben figyelhető meg a leghiányosabb határbeültetés, de mivel az alaprajzok alapján elemzett óvodák környezetéről nincsenek információim, így a határbeültetés fontossága megkérdőjelezhető. A kerti építmények közül fontos megemlíteni a pergolát, és a padok elhelyezését, amelyek a különböző kertrészek „szegélyein” helyezkednek el, innen a felügyelők könnyen beláthatják a kert adott szegletét. Az legnagyobb szintkülönbséget ezen óvodaudvar

ALAPADATOK

Ábraszám és megnevezés (forrás)

379. Óvoda kertje. Terv: KTT – Bozsó I.

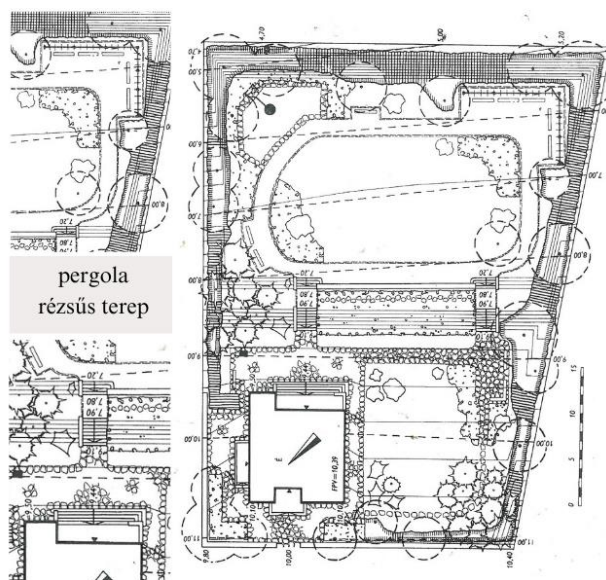
Kert elnevezése

Vegyes - két kertrész

Az óvodakert becsült mérete

1950 nm

Kertrészek	
Előkert	
tájolás	ÉNy
funkció	véd, díszít
Játszókert	
tájolás	D, DK
elkülönített részek	2 db
Játszóeszközök	
Terven jelölve	NEM
homokozó	0 db
medence	0 db
egyéb	-
Növényzet	
Határbeültetés	IGEN
típus	hiányos
utca felől védősáv	IGEN
Jellemző kiültetések	gazdag növénykiültetés

Terepi adottságok	
Legnagyobb szintkülönbség	6,3 méter
Építmények	
lépcsők	5 db
résűk, támfalak	IGEN
Kerti berendezési tárgyak, építmények	
padok	9 db
pergola	1 db
Burkolatok	
épület körül	IGEN
tipegók	IGEN

11. ábra – Magyar óvodakertek összehasonlítása 3.

esetében becsültem meg, a 6,3 méteres magassági eltérést a lépcsők jelölése és a nagylejtésű rézsűk kiválóan alátámasztanak. Az épület körül egybefüggő burkolat látható a terven, a játszókertben pedig tipegők segítik a kert bejárhatóságát.

A „Szabadformálású – rézsűs”

elnevezésű terv előkertje ÉNy-i tájolású, két fő funkciójaként említendő az utcafront negatív hatásai elleni védelem mellett a díszítés. A DK, K-i tájolású játszókert a többi, összehasonlított kerttel ellentétben nem tagolódik több részletre, azonban a játszóeszközök tekintetében közös jellemzőként is említhető homokozó és medence ezen a terven is megtalálható. Az óvodakert erősségeként fontos kiemelni a többszintes határbeültetés mellett, az utca felőli védősáv meglétét. A kert építményként, berendezési tárgyként két pad említhető. Ezen ülőfelületek két rézsű közötti vízszintes területen találhatóak. Az összehasonlítás során a terepi adottságokat is figyelembe vettem, ezen óvodaudvar esetében a legnagyobb szintkülönbség 4,35 méter, amelyet kiválóan alátámasztanak az alaprajzon ábrázolt lépcsők és rézsűs felületek.

ALAPADATOK

Ábraszám és megnevezés (forrás)

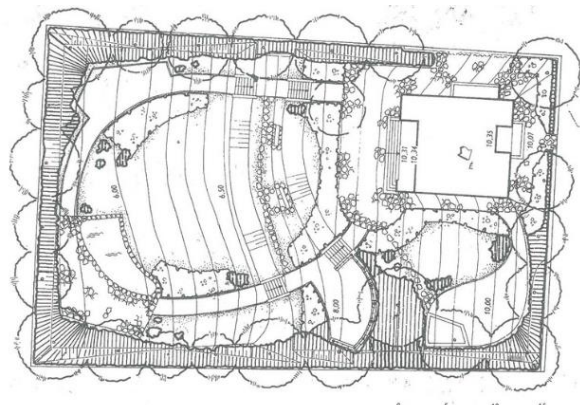
380. Óvoda kertje. Terv: KTT – Osvát J.

Kert elnevezése

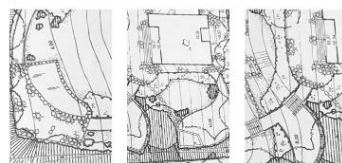
Szabadformálású - rézsűs

Az óvodakert becsült mérete

1440 nm

Kertrészek	
Előkert	
tájolás	ÉNy
funkció	véd., díszít
Játszókert	
tájolás	DK, K
elkülönített részek	0 db
Játszóeszközök	
Terven jelölve	IGEN
homokozó	1 db
medence	1 db
egyéb	-
Növényzet	
Határbeültetés	
típus	többszintes
utca felől védősáv	IGEN
Jellemző kiültetések	díszágások

medence tipegők

rézsű lépcsők

Terepi adottságok	
Legnagyobb szintkülönbség	4,35 méter
Építmények	
lépcsők	4 db
rézsűk, támfalak	IGEN
Kerti berendezési tárgyak, építmények	
padok	2 db
pergola	0 db
Burkolatok	
épület körül	IGEN
tipegők	IGEN

12. ábra – Magyar óvodakertek összehasonlítása 4.

A „Geometrikus – szerkesztett, sok fásszárú”

elnevezésű terv ÉNy-i tájolású előkertjének két fő funkciót lát el az alaprajz szerint. A többszintes növényzav véd, a bejárat közeli virágágyás díszít. A játszókert több, mint öt elkülönített részre tagolódik, melyek nagy számuk okán DNy, D, DK, és K-i tájolásúak, ezen részekben található több homokozó és egy medence. Az óvodakert erősségeként kiemelendő a határbeültetés, az utca felőli védősáv mellett a változatos játszóeszközök megléte. A kerti építmények közül a padok helyzete ideális, mivel a különböző kerti terek „szegélyein” helyezkednek el, ahonnan az óvodapedagógusok könnyen beláthatják a játszókert adott szegletét. A terepi adottságokat említve: ezen óvodaudvar esetében a legnagyobb szintkülönbség 5,5 méter, amelyet kiválóan bizonyítanak az alaprajzon ábrázolt lépcsők és rézsűk. A tervről leolvasható, miszerint a rézsűk megkötésére növényzet szolgál. Az épület körüli itt is nagyobb egybefüggő burkolat található, emellett tipegők teszik egyszerűbbé a kerten belüli gyalogos közlekedést.

ALAPADATOK

Ábrásorszám és megnevezés (forrás)

384. Óvoda kertje. Terv: KTT – Bács Z.

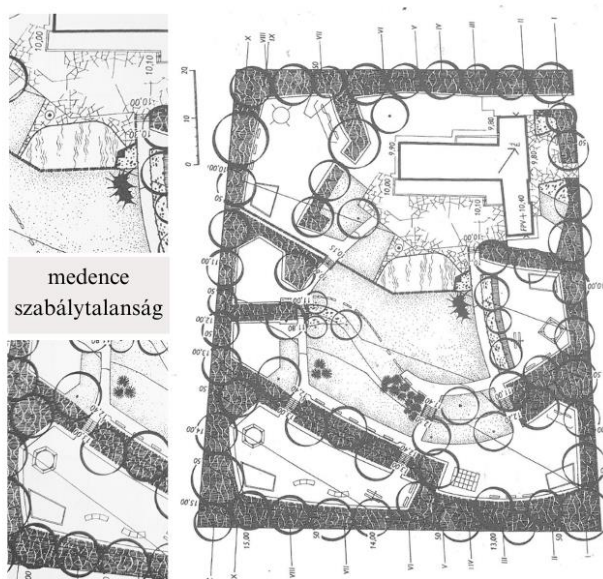
Kert elnevezése

Geometrikus - szerkesztett, sok fásszárú

Az óvodakert becsült mérete

5750 nm

Ketrészek	
Előkert	
tájolás	ÉNy
funkció	véd, díszít
Játszókert	
tájolás	DNy, D, DK, K
elkülönített részek	7 db
Játszóeszközök	
Terven jelölve	IGEN
homokozó	4 db
medence	1 db
egyéb	változatos játszóeszközök
Növényzet	
Határbeültetés	IGEN
típus	többszintes
utca felől védősáv	IGEN
Jellemző kiültetések	díszágyások, rézsűmegkötők, sok fásszárú

Terepi adottságok	
Legnagyobb szintkülönbség	5,5 méter
Építmények	
lépcsők	8 db
rézsűk, támfalak	IGEN
Kerti berendezési tárgyak, építmények	
padok	15 db
pergola	0 db
Burkolatok	
épület körül	IGEN
tipegők	NEM

13. ábra – Magyar óvodakertek összehasonlítása 5.

2.3.1.A MAGYAR KERTTERVEK HASONLÓSÁGAI ÉS KÜLÖNBSÉGEI

Az elkészült táblázatos összefoglalás alapján sok hasonlóság és eltérés figyelhető meg a vizsgált magyar óvodakerttervek között, de mindezek leginkább a típusokhoz kapcsolva (szabadformálású és geometrikus alaprajzok) mondhatóak el.

A táblázat sorrendjét követve, legelső hasonlóság az előkert tájolása és funkciója, a minden esetben északnyugati fekvésű kertrész díszít és védelmet biztosít a legtöbb esetben. A játszókert tájolása eltérő, de a déli fekvésre való törekvés egyértelmű minden alaprajzon. A játszóeszközök közül a homokozó és a medence volt a legtöbb esetben és a legnagyobb számban jelen. Gyakori az 1900-as óvodaterveken a kert külön részekre osztása, mindez segítheti a csoportok könnyebb felügyeletét - kisebb létszám tartózkodik kisebb udvar részekben, ahelyett, hogy nagy összefüggő kertben nagylétszámú gyermeket kellene felügyelni. Az udvar felosztását különböző terepi megoldásokkal, illetve növényzettel oldották meg a terveken. Egyértelmű hasonlóság a legtöbb helyen megjelenő többszintes határbeültetés, illetve a lejtős terepviszonyok, melyeket néhol rézsús felületekkel, néhol támfalakkal tettek használhatóbbá. Kerti berendezési tárgyak és építmények közül kiemelendők a padok és a pergolák, melyek szintén gyakori elemek a magyar alaprajzokon. Burkolt felületek kivétel nélkül megtalálhatóak voltak az épület körül, a kerti utak legtöbbször burkolat nélküliek, néhol megfigyelhető az óvodakert belső közlekedését segítő tipegősorok.

Az különböző típusú (szabadformálású és geometrikus) tervekhez kapcsolható, legfőbb különbségeket az alábbiakban foglaltam össze. Elsőként említendő a geometrikus kertek nagymértékű tagoltsága ellenében a szabadformálású kertek nagyobb részekre osztása. A nagyobb íves kertrészek ideálisabb körülményeket teremtenek a beláthatóság szempontjából, mint a szögletes kisebb kertrészek. Ezt támasztja alá, hogy a geometrikus tervek esetében több padot helyeztek el, azaz több pontot jelöltek az óvodapedagógusok feltételezett tartózkodási helyeinek, ahonnan a gyermekeket könnyen felügyelhetik. Emellett eltérés a két típus között, hogy a szerkesztett, szögletes terveken gyakori a növényekkel való térhatárolás, míg az íves formákkal jellemezhető alaprajzon mindez nem jellemző.

A 1900-as évek magyar kertterveinek összességéből merített öt alaprajz elemzése kiváló alapot nyújtott a 2023-as évben folytatott óvodakert elemzésemhez. Az összehasonlítás szempontrendszere és a tervek típusokba sorolása mind visszaköszön a következő fejezetek elemzéseiben. A különböző kerttípusok egységes előnyeinek és hátrányainak kiszűrése, mint módszer mellett a további munkámat segítették a múltban használt alaprajzi megjelenítés megoldásai is.

3.ÓVODAKERT TERVEZÉSI IRÁNYELVEI A MÚLTBAN ÉS NAPJAINKBAN

A jelen óvodakertjeinek vizsgálatát megelőzően fontosnak tartottam megismerni ezen témához kapcsolódó irányelveket, rendeleteket. Az aktuális, napjainkban is érvényben lévő szabványok mellett az elmúlt idők magyar rendeleteiből végeztem gyűjtést, annak érdekében, hogy mindezek összehasonlítása alapján követendő vagy kerülendő példák tanulságai segítsék a további vizsgálatomat, javaslataimat.

3.1.A MAGYAR ÓVODAKERTEK TERVEZÉSI IRÁNYELVEI

A magyar óvodák esetében elsőnek tekinthető az *1891. évi törvény XV. cikkelye*, amely államilag szabályozta a kisdédóvást, azonban itt a kertről és részleteiről általánosítva nem olvashatunk. Hasonlóan az 1940-es évektől megjelenő rendelkezésekhez, ahol leginkább elméleti oktatásra irányuló ajánlásokról írtak.³² Ezek okáért részletesen a MSZ-04.203/5-79 számú szabványt hasonlítottam össze a napjainkban is használatos szabványokkal, mivel ezen szabvány tartalmaz pontos irányelveket az óvodakertek részleteivel kapcsolatosan.

3.1.1.AZ ÓVODAKERT TERVEZÉSÉNEK KÖVETELMÉNYEI A MÚLTBAN

Az 1900-as évek végén érvényben lévő *MSZ-04.203/5-79 Oktatási létesítmények óvodák*³³ elnevezésű szabvány több és részletesebb utasítást ad az óvodakertek tervezéséhez. Az óvodakert különböző egységeiről, különböző irányelveket fogalmaz meg. Ezen egységek a következők: játszótér, terasz, növényfelületek, gazdasági udvar és belső utak, kerítés. A felsorolás önmagában is jól mutatja, hogy a tervezési gyakorlatot szinte mindenre kiterjedően szabályozták a múltban.

A tervezési irányelvek (az *MSZ-04.203/5-79 számú szabvány alapján*) összefoglalva a következőképpen szabályozták az óvodakertek részleteit: minimum értékekkel és kötelező elemekkel. A **játszótér** esetében mindez azt jelentette, hogy legalább 10,0 m²/ fő területet kellett kialakítani, melynek kötelezően tartalmaznia kellett egy 10,0 m² nagyságú homokozó medencét. Emellett ajánlott volt egy 6,0 m² területű lubickoló medence is a játszótérhez tartozóan, amely kerti egység lejtéséről irányt adó értéként, maximum 5%-ot határoztak meg. Az óvoda kertjéhez szervesen kapcsolódó **terasz** alapterülete ezen szabványban minimum 30 m² huszonöt fős csoportonként. Fontos kitétel volt a terasz árnyékolása. A

³² INT-07

³³ JÁMBOR, 93-98.

növényfelületekkel kapcsolatosan minimum értéként határozták meg a 10 m²/ fő méretű zöldfelületet, ami leginkább gyepfelület és lombos fák együttese volt. A **gazdasági udvar és belső utak** esetében a szabvány meghatározta, hogy ezen felületeket burkolattal kell ellátni. Az óvodához tartozó telek határán minimum 1,2 méter magasságú **kerítést** kellett tervezni.

3.1.2.AZ ÓVODAKERT TERVEZÉSÉNEK KÖVETELMÉNYEI NAPJAINKBAN

Óvodakertek tervezése esetén napjainkban többek között a 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendeletben³⁴ foglaltakat szükséges figyelembe venni. A játszóudvar követelményei a következők: *„Az óvodai játszóudvar akkor megfelelő, ha alapterülete lehetővé teszi az intézmény alapító okirata vagy működési engedélye szerinti maximális létszám szerint a gyermekek egyidejű befogadását és egészséges, biztonságos körülmények közötti foglalkoztatását. Közterületen is kialakítható, ha adott időben biztosítható a kizárólagos használat az óvoda részére.”*

Emellett a rendelet 2. számú mellékletében, a Köznevelési eszköz- és felszerelésjegyzékben foglaltak alapján az óvodakertekben az alábbi berendezési tárgyak alapján véve szükségesek:

- 1 db kerti asztal gyermekcsoportonként
- 2 db kerti pad gyermekcsoportonként
- 1 db babakéz gyermekcsoportonként
- 1 db udvari homokozó gyermekcsoportonként
- 1 db takaróháló homokozónként (a homokozó használaton kívüli lefedéséhez)
- mozgáskultúrát, mozgásfejlődést segítő, mozgásigényt kielégítő eszközök

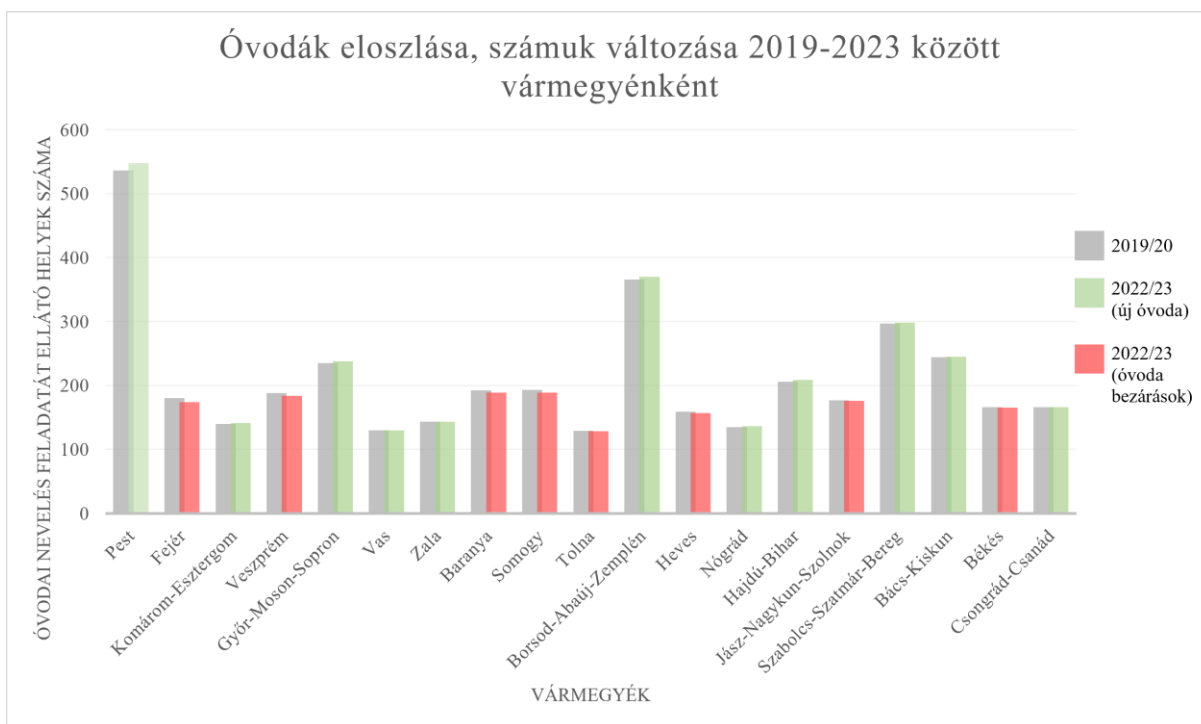
Tervezési előírásokat, ajánlásokat a fentiekben ismertetett EMMI rendelet mellett, a 2021-ben elfogadott MSZ 24203-1:2021 szabvány tartalmaz, amelyet az új óvodák, vagy más rendeltetésű épület óvodává alakítása esetében ajánlott figyelembe venni. Ezen szabvány elődje még meghatározta a telek és a játszóudvar minimum területét, azonban mindezt a korszerűsített, 2021-től érvényes szabványból törölték.

³⁴ INT-08

4.ÓVODAKERTEK NAPJAINKBAN ÉRD MINTATERÜLET PÉLDÁJÁN

Dolgozatomban a legnagyobb hangsúllyal rendelkező fejezet az óvodakertek jelen állapotára összpontosul. A történeti áttekintés során megismert folyamatos változással és átalakulással jellemezhető múlt szemléltetése után, az óvodakertek napjainkban tapasztalható állapotait, minőségét és szerepét járom körül egy kiválasztott mintaterület példáján keresztül.

A területi lehatárolást, a mintaterület kiválasztását megelőzően az ország teljes területére elkészült óvodákkal kapcsolatos vizsgálati eredményeket ismertetem. A Központi Statisztikai Hivatal (KSH) adatai³⁵ alapján megállapítható, hogy az elmúlt években (2019-2023 között) jelentős óvodaszám-változások Közép-Magyarország vármegyéiben történtek, mivel ezen régióhoz tartozó Pest vármegyében épült a legtöbb új óvoda (12 darab), de a szintén ide tartozó Fejér megyében az adott időintervallumban országos szinten is kiemelkedő számban, hat óvodát zártak be. Mindennek jelentősége a további vizsgálatom során is megjelenik (óvodaszám-változások hatása az óvodakertekre), mivel a legnagyobb változásokat mutató régióban, azon belül Pest vármegyében választottam ki a mintaterületemet.

14. ábra – Magyarországi óvodák eloszlása, számuk változása 2019-2023 között vármegyéenként. Saját szerkesztésű ábra a KSH adatai szerint - INT-09

³⁵ INT-09

4.1.A MINTATERÜLET - ÉRD

Az óvodakertek vizsgálatának legelső lépéseként mintaterületet választottam. Annak érdekében, hogy az elemzésem minél eredményesebb, teljesebb és átláthatóbb lehessen olyan terület vizsgálata mellett döntöttem, ami ezen fő szempontokat elősegíti. Az átláthatóságot szolgálja, hogy a lehatárolás egyértelmű, mivel településhatáron húzódik. Az eredményességet és teljességet pedig mind a település adottságai, mind a helyismeretem támogatják.

Az előbb ismertetett döntési tényezőket konkrét információk is alátámasztják. A választott mintaterületem határai a **Pest vármegyében található Érd település** közigazgatási határaival megegyezik. Ezen kívül döntésemet segítették és a vizsgálatomat segítik a város alábbi adottságai:

- az elmúlt 10 évben folyamatos a népességnövekedés, mely hatással (kérdés, hogy milyen hatással) van az óvodákra és kertjeikre nézve
- folyamatosan zajlanak új óvodák építése mellett, óvodafelújítások Érden
- a településen több, mint 10 óvoda található, melyek különböző tulajdonságokkal rendelkeznek, ezáltal is szélesítve a vizsgálatom szempontjait és eredményeit

4.1.1. A MINTATERÜLET ÓVODÁINAK ÖSSZEGYŰJTÉSE

A fentiek során ismertetett adottságokat figyelembevéve a vizsgálatom második lépéseként Érd óvodáinak összegyűjtése következett. Három nagyobb csoportra bontva írtam össze a település

15. ábra – A mintaterület elhelyezkedése. Érd óvodái. Saját szerkesztésű ábra. Alaptérkép: OSM

óvodáit. A fenntartók típusa szerint a legtöbb óvodát magába foglaló csoport az 'Érd Megyei Jogú Város Önkormányzata által fenntartott óvodák', ide tizenhárom köznevelési intézmény tartozik. Emellett Érden található egy alapítványi és egy az 'Érdligeti Református Egyházközség' által fenntartott óvoda is.

Önkormányzati fenntartású óvodák: Érdi Kincses Óvoda, melynek Tagóvodái (1+6 db) : Érdi Kincses Óvoda Kutyavári Tagóvodája, Érdi Kincses Óvoda Tállya Tagóvodája, Érdi Kincses Óvoda Fácán Tagóvodája, Érdi Kincses Óvoda Harkály Tagóvodája, Érdi Kincses Óvoda Tündérbert Tagóvodája, Érdi Kincses Óvoda Ófalusi Tagóvodája; Érdi Szivárvány Óvoda, melynek Tagóvodái (1+5 db) : Érdi Szivárvány Óvoda Kisfenyves Tagóvodája, Érdi Szivárvány Óvoda Meseház Tagóvodája, Érdi Szivárvány Óvoda Napsugár Tagóvodája, Érdi Szivárvány Óvoda Tusculanum Tagóvodája, Érdi Szivárvány Óvoda Erdőszéle Tagóvodája. Az 'Alapítvány a kis Kincses Óvodáért' elnevezésű **alapítvány fenntartása** alatt működik a Pumukli Német Nemzetiségi Óvoda (1 db). Emellett 1 db **egyházi fenntartású** óvoda található a településen Ég-Ígérő Érdligeti Református Óvoda névvel. Összesen ezek alapján **15 óvoda** helyezkedik el Érden, melyeket térképen is megjelenítettem. A települési ábrán is jól megfigyelhető, hogy a városközpontot egyértelműen meghatározza az óvodák elhelyezkedése is.

4.1.2. A MINTATERÜLET ÓVODÁINAK TÍPIZÁLÁSA ALAPJÁN KIVÁLASZTOTT RÉSZLETESEN VIZSGÁLANDÓ ÉRDI ÓVODAKERTEK

Az érdi óvodákat, nagy számuk okán, a vizsgálat átláthatósága érdekében célszerű csoportosítani, közös jellemzőik alapján. A csoportosítást - előzetes vizsgálat (*1.melléklet*) után - az óvodákhoz tartozó kertek tulajdonságai szerint végeztem el.

Ezek alapján állapotát tekintve **három óvodatípus** fordul elő Érden, melyek a következők: **új (2 db), felújított (7 db), régi (6 db)**. Mindenekelőtt a három általam kategorizált óvodakert-típust ismertetem. Ezen csoportosításra az érdi óvodák nagy száma (15 óvoda) okán volt szükség, mivel ezáltal tudok átláthatóbb vizsgálatot végezni. **Új óvodák** csoportjába tartoznak azon érdi közintézmények, melyek eredetileg más funkciójú telkekre, vagy üres telkekre épültek az elmúlt 5 évben, tehát 2018 óta. Ezen típusba kettő óvoda tartozik. **Felújított óvodák** csoportjába soroltam azon érdi közintézményeket, melyek az elmúlt 10 évben, azaz a 2012-2022-es években számottevő felújításon estek át, mind az óvoda épülete, mind az óvodakert szempontjából. Számottevő felújítás alatt értendő, minden olyan megújító intézkedés, amely az óvoda közel teljeskörű rendbetételét jelenti. Hét óvoda tartozik a felújított kategóriába. **Régi óvodák** csoportjába tartozó közintézmények esetében is lehettek felújítások, viszont ez esetben

kizárólag részleges megújításokról beszélhetünk (példaképpen: 1-1 játszóeszköz cseréje, burkolatsere, óvoda épületének szigetelése). Alapvetően régi játszóeszközök, felújításra szoruló épület és kert jellemzi a régi típusú 1990 előtt épült közintézményeket. Ilyen jellemzőkkel bírhat óvoda Érden, azaz ennyi régi típusú óvodát számolhatunk. A különböző állapotú óvodák és kertjeik tulajdonságait táblázatban foglaltam össze, ezáltal egy összegző képet kaptam a részletes vizsgálat előtt Érd óvodáiról. Az összegzésben alapvető tulajdonságként tekintettem az óvoda állapotára, az óvodakert méretére, illetve az óvodához tartozó telek beépítettségi mutatójára is. Ezen információkat Érd Megyei Jogú Város Térinformatikai Rendszerének³⁶ segítségével gyűjtöttem össze, illetve számítottam ki.

Mindezen lépések kiváló alapjait képezték a további vizsgálatomnak, mivel ez alapján az **óvodák egyértelműen összehasonlíthatóak**. A rendszerezés során kiderült, hogy a 15 óvoda közül több igen hasonló óvodakert is található Érden, így az összes óvoda közül 3-5 óvodát megfelelő szempontok szerint kiválasztva, azokat részletesen megvizsgálva, lehetőség nyílik a települést jellemző összes óvodára (óvodatípusra) megállapításokat és ezek alapján javaslatokat megfogalmazni. Ezen indokok alapján döntöttem úgy, hogy az összegző táblázat adatai segítségével a részletes vizsgálatomhoz további szűkítést végzek.

Az összegyűjtött információk felhasználásával négy óvodára tudtam szűkíteni a vizsgálandó helyszíneket (16.ábra). A tipizálás alappillére, az óvodák állapotának figyelembevétele jelentette a legfőbb szempontot a választásom során. Mindez jelenti, hogy a 3 fő alaptípus: az *új*, a *felújított* és a *régi* óvodák közül az óvodakert méreteit is figyelembevéve választottam ki egyet-egyét. Az új és a régi óvodák esetében ez valóban egy óvodát jelent, hiszen a kert mérete az egyes típusoknál közel azonos. A felújított óvodák esetében mindez nem mondható el, mivel itt nagyobb eltérések vannak az óvodakert méretek között. Éppen ezért döntöttem úgy, hogy annak ellenére, hogy három fő típusba sorolhatóak Érd óvodái, mivel méretben a 3 típus közül egy (a felújított típus) esetében igen eltérő óvodakert méretekről beszélhetünk, ezért ebből a csoportból kettő óvodát vizsgállok részletesen, egy viszonylag nagyobbat, és egy kisebbet. Mindezt azért, hogy az elemzés során tett összehasonlító megállapítások minél jobban lefedhessék a település összes óvodáját, és ezek alapján a megfogalmazott javaslatok is általánosíthatóak lehessenek a típusokra vonatkozóan.

³⁶ INT-10

ÓVODÁK MEGNEVEZÉSE ÉS TÉRKÉPI SORSZÁMA	TÍPUS	m ² ÓVODAKERT	
03 Érdligeti Református Óvoda	új		4560
04 Erdőszéle Tagóvoda	új		5010
02 Érdi Szivárvány Óvoda	felújított		5924
06 Harkály Tagóvoda	felújított		2100
07 Kisfenyves Tagóvoda	felújított		4102
08 Kutyavári Tagóvoda	felújított		4224
09 Meseház Tagóvoda	felújított		5365
10 Napsugár Tagóvoda	felújított		2230
13 Tállya Tagóvoda	felújított		878
05 Fácán Tagóvoda	felújított		4690
01 Érdi Kincses Óvoda	régi		5355
11 Ófalusi Tagóvoda	régi		1300
12 Pumukli Német Nemzetiségi Óvoda	régi		1431
14 Tusculanum Tagóvoda	régi		2875
15 Tündéerkert Tagóvoda	régi		2225

16. ábra – Érd óvodáinak összehasonlítása az óvodakert jellemzői alapján. Saját szerkesztésű táblázat.

A fentiek alapján kiválasztott óvodák a következők:

- új – Érdi Szivárvány Óvoda Erdőszéle Tagóvodája
- felújított, kisebb – Érdi Szivárvány Óvoda Napsugár Tagóvodája
- felújított, nagyobb – Érdi Szivárvány Óvoda Meseház Tagóvodája
- régi – Érdi Kincses Óvoda Tündéerkert Tagóvodája

4.2.ÉRD ÓVODAKERTJEINEK VIZSGÁLATA

Az előbbieket során ismertetett indokok alapján kiválasztott mintaterület óvodakertjeinek vizsgálatát több lépésben tettem meg. Ezen lépések közé tartozik a vizsgálati szempontok összeírása a vizsgálat céljának megfelelően, illetve az elemzéshez szükséges terepi megfigyelés és az azt követő adatelemzés.

4.2.1. A VIZSGÁLAT CÉLJA ÉS SZEMPONTJAINAK FELÁLLÍTÁSA

Annak érdekében, hogy vizsgálatom célravezető lehessen, az elemzői szempontok felállítását megelőzően meg kellett fogalmaznom vizsgálatom elsődleges céljait. Alapvetően Érd óvodakertjeinek állapotáról szeretnék egy összegző képet kapni, amely településen folyamatos a népességnövekedés, és ezáltal az új óvodák iránti igény is számottevő. Ezen adottság következménye az érdi óvodakertek jelen és a várható jövőbeli állapotának felmérése a vizsgálat elsődleges célja. Éppen ezért a népesség növekedésével kapcsolatba hozható új érdi

óvodakertek állapotát, illetve a felújított és régi óvodakertek állapotát is ugyanazon szempontok szerint hasonlítom össze.

Az alapvető tulajdonságainkban eltérő óvodatípusokat ugyanazon szempontok alapján vizsgáltam. Az elemzés alapjait képezi az óvodakerteket meghatározó **három kertrész** és a megközelíthetőség vizsgálata. Kifejtve mindez jelenti, hogy külön-külön táblázatba összegyűjtöttem a minden óvodakertben megtalálható **játszó kertrész**, a biztonságot növelő **előkert** és az opcionális **gazdasági kertrész** tulajdonságait, állapotait. Mindhárom kertrész esetében felmértem a berendezési tárgyak (legtöbbször játszóeszközök), a növényzet, és a burkolat állapotát. Megközelíthetőséggel kapcsolatban az adott óvodához köthető tömegközlekedési és parkolási lehetőségek mellett, a gyalogos közlekedés és az akadálymentesített környezet állapotait mértem fel.

4.2.2. A VIZSGÁLAT MÓDSZERE ÉS ESZKÖZEI

Az összehasonlító elemzéshez szükséges információkat többféle módszer ötvözésével gyűjtöttem össze. Terepi megfigyelések, fényképezések mellett (amelyet 2023. tavaszán tudtam kivitelezni) aktuális állapotot megjelenítő térképek elemzése során jutottam alapinformációkhoz az óvodakertekről. Emellett a használók véleményének, tapasztalatainak megismerése érdekében személyes beszélgetések mellett, mennyiségi (kvantitatív) kutatási módszert alkalmaztam. Ennek eszközeként, kérdőívet készítettem, amelyet az óvodapedagógusokhoz, szülőkhöz, és 2 kérdés erejéig gyermekekhez is eljuttattam, lehetőséget adva az óvodáknak online és papíralapú kitöltésre. A kérdőív népszerűsítése érdekében plakátot készítettem, amely webes felületeken és az óvoda épületében is elhelyezésre került (4. melléklet).

4.3. RÉSZLETESEN VIZSGÁLT ÉRDI ÓVODAKERTEK

A vizsgálatom során négy óvodakerttel foglalkoztam részletesebben. Ezek alapvető tulajdonságainak és adottságainak összegyűjtését személyes beszélgetések és internetes kutatás alapján végeztem el. Eredményét táblázatban is összefoglaltam.

Új típusba sorolva elemeztem az Érdi Szivárvány Óvoda Erdőszéle Tagóvodáját, felújítottként az Érdi Szivárvány Óvoda Napsugár Tagóvodáját és az Érdi Szivárvány Óvoda Meseház Tagóvodáját, illetve tipikusan régi az Érdi Kincses Óvoda Tündéerkert Tagóvodája.

4.3.1. ÉRDI SZIVÁRVÁNY ÓVODA ERDŐSZÉLE TAGÓVODÁJA, MINT TIPIKUSAN ÚJ ÓVODAKERT

Alapadatok³⁷

Cím: 2030 Érd, Favágó utca 63.

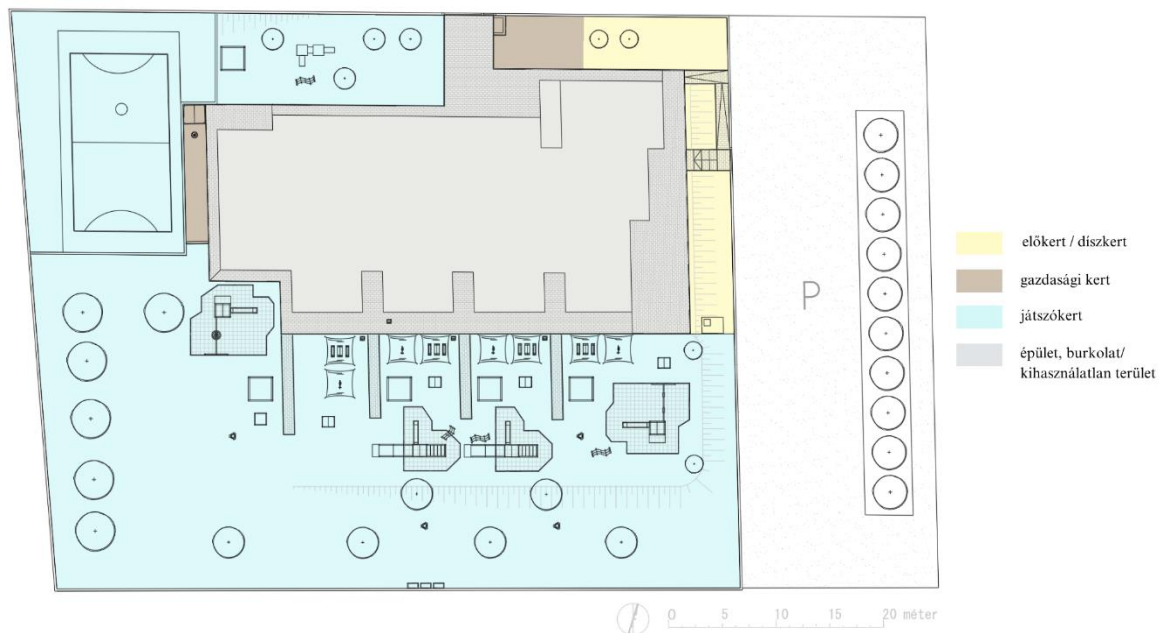
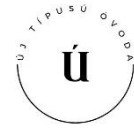
Óvodához tartozó telek mérete: 5700 m²

Óvodakert mérete: 5010 m²

Épület mérete: 690 m²

Csoportok száma: 4+1 db

Gyermekek száma: 125 fő

17. ábra – Kertrészek az Erdőszéle Tagóvodaiban. Saját szerkesztés.

A 2018 óta működő teljesen új óvoda Fenyves–Parkváros szélén nyitotta meg kapuit, a város parkvárosi részének egyre nagyobb mértékű beépülése okán. Környezetét tekintve csendes, nyugodt, forgalomtól elzárt területen helyezkedik el. Fenntartói szempontból 'Érd Megyei Jogú Város Önkormányzata által fenntartott óvodák' közé tartozik.

Vizsgálatom során első szempontként tekintettem az óvodák **megközelíthetőségével** kapcsolatos tömegközlekedési és parkolási lehetőségek állapotának felmérését. A négy vizsgált óvoda közül, ezen új típusú óvoda áll a második helyen azon sorrend alapján, ami a legközelebbi buszmegálló és az óvoda bejáratának távolsága szerint alakult. Ugyanis 170 méterre található egy buszmegálló, amely segíti az Erdőszéle Tagóvoda megközelítését. A parkolás is megoldott a közintézmény előtt, a szomszédos kisforgalmú úttól teljesen elzárt szőrt burkolatú nagy területen.

³⁷ INT-10 és INT-11

A közintézményhez tartozó telken belül is foglalkoztak a biztonságos megközelíthetőség kérdésével, a szintkülönbség miatt lépcső biztosítja a gyalogos közlekedést, míg a mellette helyet foglaló rámpa az óvoda akadálymentességét szolgálja. Emellett zárt kapurendszer választja el a parkolót az óvoda bejáratától, amelyen belépve szépen gondozott **előkert** fogadja az érkezőket. Ezen kertrész **fő funkciója a díszítés** az Erdőszéle Tagóvoda esetében. Félcserjék (*Lavandula nemzetség*) és díszfüvek (*Pennisetum nemzetség*) szegélyezik az épület előtti járdaszakaszt, amely kiselemes beton térkővel burkolt.

Az előbb ismertetett előkert után a **játszóker**tet elemeztem. Első szempont volt a játszórész **tájolásának** meghatározása, amely ezen új típusú óvoda esetében főként déli, illetve délnyugati. A játszóker nagy mérete, elnyújtott alakja és tagoltsága okán azonban van egy délkeleti része is, illetve a nyugati tájolású műfüves focipálya mellett egy északi keskeny kertrész is. Ezen kisebb kertrész jól árnyékol, leginkább az épület miatt, de a telepített fák is évek múlva kiváló árnyékot fognak adni.

A gyermekek által legtöbbet használt játszóker-rész azonban a déli fekvésű nagy terület, amelyre mind a négy csoportból külön kijárat nyílik. Ezen rész csak elenyésző mértékben burkolt, legnagyobb százalékban füves terület jellemzi. A kis százalékban jelenlévő burkolat a bejáratot megközelítő járdával azonos kiselemes beton térkő mellett, esésvédő vörös gumilap. Az udvaron 4 összetett játszóeszköz található, amelyek tulajdonságaikban megegyeznek, így minden ilyen típusú **berendezési tárgy** alatt elhelyezték ezen gumilapokat. A többi játék alatt (például: rugós játék, homokozó stb.) az előírások sem teszik kötelezővé a hasonló esésvédő burkolatokat, így ott gyepfelület található. A játszóeszközök összeírása során kiderült, hogy az új típusú óvodakertekben az alapvető berendezési tárgyak mind megtalálhatóak, viszont például a régi óvodatípusnál előforduló kifejezetten egyensúlyfejlesztő játékok (lengő híd, henger) mellett a mérleghinta is hiányzik.

A játszóker újszerű állapota kiválóan mutatja, hogy a közelmúltban, 2018-ban épült az óvoda, azonban ezen adottság némi nehézséget is okoz a használók részére. Terepbejárásom során is tapasztaltam a fő **játszórész árnyékolásának hiányát**, melyet igyekeznek mesterséges 'vitorla' árnyékolóval orvosolni, kisebb-nagyobb sikerrel. A telepített fák a játszóeszközöktől távol helyezkednek el, és jelen állapotukban még kisméretű lombkoronával rendelkeznek. Az előbb említett gumilapok egy meleg júniusi napon ontják magunkból a forróságot, így kis területi százalékuk pozitívumként is tekinthető a gyepfelülettel szembe állítva. Az Erdőszéle Tagóvoda, mint új típusú óvoda esetében olyan egyedi különleges elemet említhetnek, mint egy műfüves focipálya.

A játszóeszközök mellett egyéb berendezési tárgyak állapota is megfelelő. Ide tartoznak a kihelyezett fából készült padok, és hulladékgyűjtők. Emellett a környezeti nevelést elősegítő kerti elemek és megoldások közé tartoznak az óvoda magaságysái, zöldségnövényekkel, illetve az északi fekvésű kis játszókert-részen található gyümölcsfák.

A harmadik vizsgált kertrész a **gazdasági udvar**, amely az Erdőszéle Tagóvoda esetében nincsen teljesen elzárva a gyerekektől, ami azt jelenti, hogy zárt kapu nem található a játszókert és a gazdasági kert között. Elhelyezkedése szempontjából, megfelelő adottságokkal rendelkezik, mivel az épület nyugati homlokzata és a műfüves focipálya alatt található támfal között terül el. A tárolási funkció mellett az épülettel való kapcsolata is jelentős, mivel része egy burkolt fedett terasz is, melyet az óvoda alkalmazottjai előszeretettel használnak. A burkolt felület mellett gyepfelület jellemzi a gazdasági udvart is ahol egy, helyben épített sütögető is található, a kerti tároló előtt.

A három kertrész **növényalkalmazásának** elemzése, a vizsgálatom záró szempontja. A növények vizsgálata leginkább a funkció és növénytípus összefüggésén alapszik. Főként díszítő értéke miatt alkalmazott fajok az előkertben a *Lavandula* és *Pennisetum* nemzetségből kerülnek ki, melyek kiváló szárazságtűrőek. Hasonlóan magas díszértékű, de fásszárú taxon a tarka levelű japánfűz (*Salix integra 'Hakuro-Nishiki'*), amelyek szimmetrikus elrendezésben fő látványelemként jelennek meg az óvoda épülete előtt. A teljesség igénye nélkül kifejezetten funkciójukat kiemelve említem még a lepkebarát kert hangulatát idéző nyári orgona töveket (*Buddleja davidii*), illetve dézsákban elhelyezett virágos egynyáriakat. A környezeti nevelés szempontjaira való törekvés figyelhető meg az óvodakertben található különböző gyümölcsfák esetében (*Pyrus*, *Malus*, *Prunus* nemzetség). A jövőben árnyékolást biztosító telekhatárra és nagyobb gyepfelületre ültetett fásszárúak juharfélék (*Acer* nemzetség).

A Erdőszéle Tagóvoda személyes és közvetett vizsgálata alapján megállapítható, hogy mindhárom kertrész berendezési tárgyai megfelelő állapotban vannak. A növényhasználat szempontjából fontos kiemelni, hogy az új típusú óvodában az alkalmazott taxonok még nem töltik be minden esetben azon funkciójukat, amelyet feltételezhetően az eredeti tervezői szándék magában foglalt.

Erdőszéle Tagóvoda

1

3

2

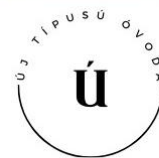
4

5

ALAPADATOK

Óvoda név

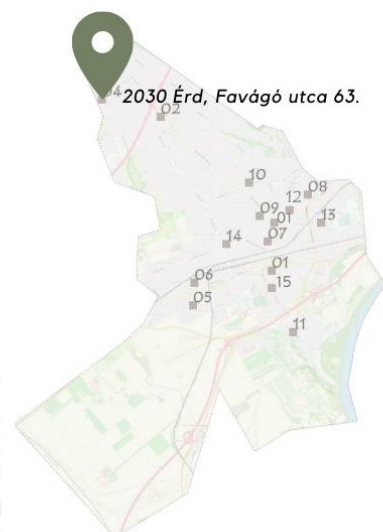
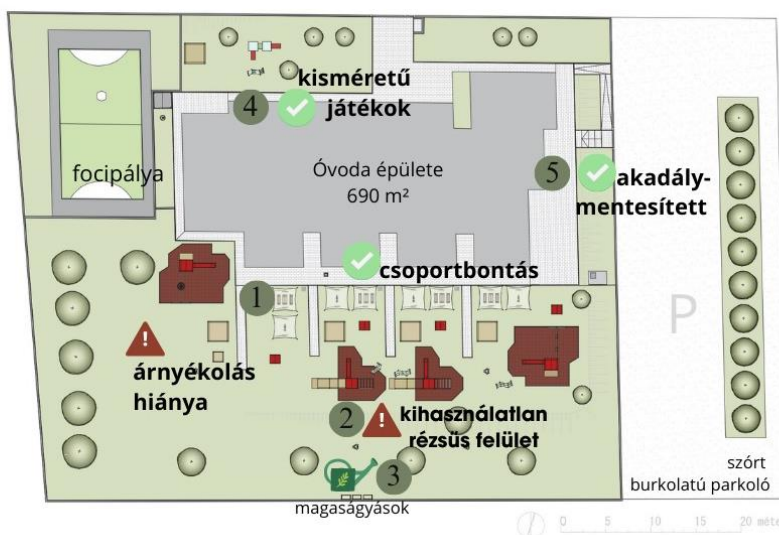
ÉRDI ERDŐSZÉLE TAGÓVODA

Az óvodakert becslött mérete

5010 nm

Csoportok száma

4 csoport (100 fő)

18. ábra – Az Erdőszéle Tagóvodához kapcsolódó elemzés. Saját fényképek és szerkesztés.

4.3.2. ÉRDI SZIVÁRVÁNY ÓVODA NAPSUGÁR TAGÓVODÁJA, MINT TIPIKUSAN FELÚJÍTOTT ÓVODAKERT

Alapadatok³⁸

Cím: 2030 Érd, Tárnoki út 58-62.

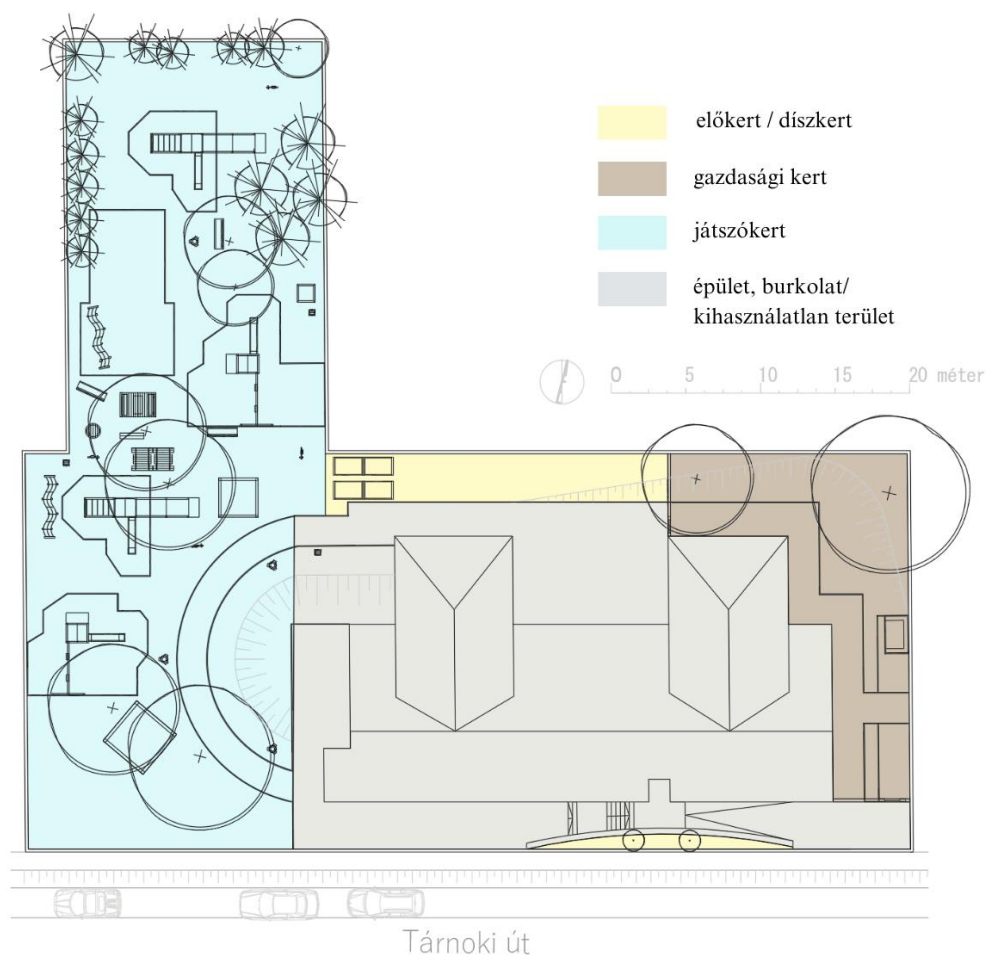
Óvodához tartozó telek mérete: 2720 m²

Óvodakert mérete: 2230 m²

Épület mérete: 490 m²

Csoportok száma: 5 db

Gyermekek száma: 150 fő

19. ábra – Kertrészek a Napsugár Tagóvodaiban. Saját szerkesztés.

Az 1900-as évek végén óvodává alakított Tárnoki úti épület 2018-ban teljesen megújult az udvarral együttesen. Éppen ezért felújított óvodaként, azon belül is kisméretű felújított óvodaként vizsgáltam a Vincellér városrész ezen közintézményét, amely fenntartói szempontból 'Érd Megyei Jogú Város Önkormányzata által fenntartott óvodák' közé tartozik.

³⁸ INT-10 és INT-11

Elhelyezkedése alapján is jól megfigyelhető, hogy eredetileg nem óvodának épült, mivel egy igen forgalmas útra nyílik a Napsugár Tagóvoda, amely adottságot korábban többszintes előkerttel igyekeztek előnnyé kovácsolni, azonban a felújítás során ezen előkert teljesen átalakult. Az épület nagyobb mérete okán nagy mértékben lecsökkent a területe, és a többszintes biztonságot növelő és a porszennyezést csökkentő növényzát is felszámolásra került. Az előkert részletes bemutatása előtt azonban az óvoda **megközelíthetőségével** kapcsolatos tömegközlekedési és parkolási lehetőségeket ismertetem. Terepi bejárásom, illetve térképi elemzések alapján elmondható, hogy mind a helyi Volánbusz járataival, mind személygépkocsival és gyalogosan is jól megközelíthető. A legközelebbi buszmegálló kb. 530 méterre helyezkedik el az óvoda bejáratától. A parkolási lehetőségek korlátozottak, mivel nincs külön ezen célra kialakított terület, a forgalmas út két oldalán sorakoznak a szülők rövid ideig parkoló és az óvoda alkalmazottjainak szinte teljes napot parkoló autói. Sokszor előfordul, hogy a közelben lévő utcák szélén is az óvodába érkezők autói szűkítik az utat. Ezzel szemben pozitívumként említhető a gyalogos megközelíthetőség, külön tábla figyelmeztet a gyalogosokra, illetve tervben van egy gyalogos átkelőhely felfestése is az óvoda előtt. Az akadálymentesség is az óvoda előnyeit gazdagítja, rámpás megoldással. Az előkert nagy részét ezen rámpa, illetve egy biztonságot növelő támfal foglalja el.

Az **előkert** szinte teljesen egészében burkolt, a felújítás előtti porfogó és biztonságot növelő zöldsáv helyett egy járda és támfal közé szorított kisméretű zöldfelület tölt be leginkább díszítő funkciót. Az épület közvetlen az előkertre nyílik, ami nincs kerítéssel elzárva az utcától, éppen ezért az óvoda főbejárata zárt ajtórendszerrel felszerelt.

A **játszó kertrész** egy hátsó kijáraton keresztül közelíthető meg, amelyen kilépve az óvodaépülettel három oldalról körbezárt, ünnepek lebonyolítására alkalmas, kiselemes beton térkővel burkolt területre érkezhünk. Ezen udvarrész és a további játszórészek is északi tájolásúak. A felújítás során több nagyméretű fásszárú növény is megmaradhatott a játszó kertrészben, így az elsőként ismertetett új típusú óvodával ellentétben itt nem okoz jelentős problémát az árnyékolás. A kihelyezett mesterséges árnyékolók is hatékonyan segítik a gyermekek számára a megfelelő környezetet a melegebb, naposabb időszakokban is. A játszókert burkolatát vizsgálva megállapítható, hogy az udvaron található 4 összetett játszóeszköz alatt - amelyek tulajdonságaikban megegyeznek - hasonlóan esésvédő vörös gumilapok növelik a biztonságot. A többi játék környezetében gyepfelület található, mely néhol a nagy igénybevétel miatt jelentősen kikopott. A berendezési tárgyak esetében több hasonlóság is megfigyelhető az új típusú Erdőszéle Tagóvodával.

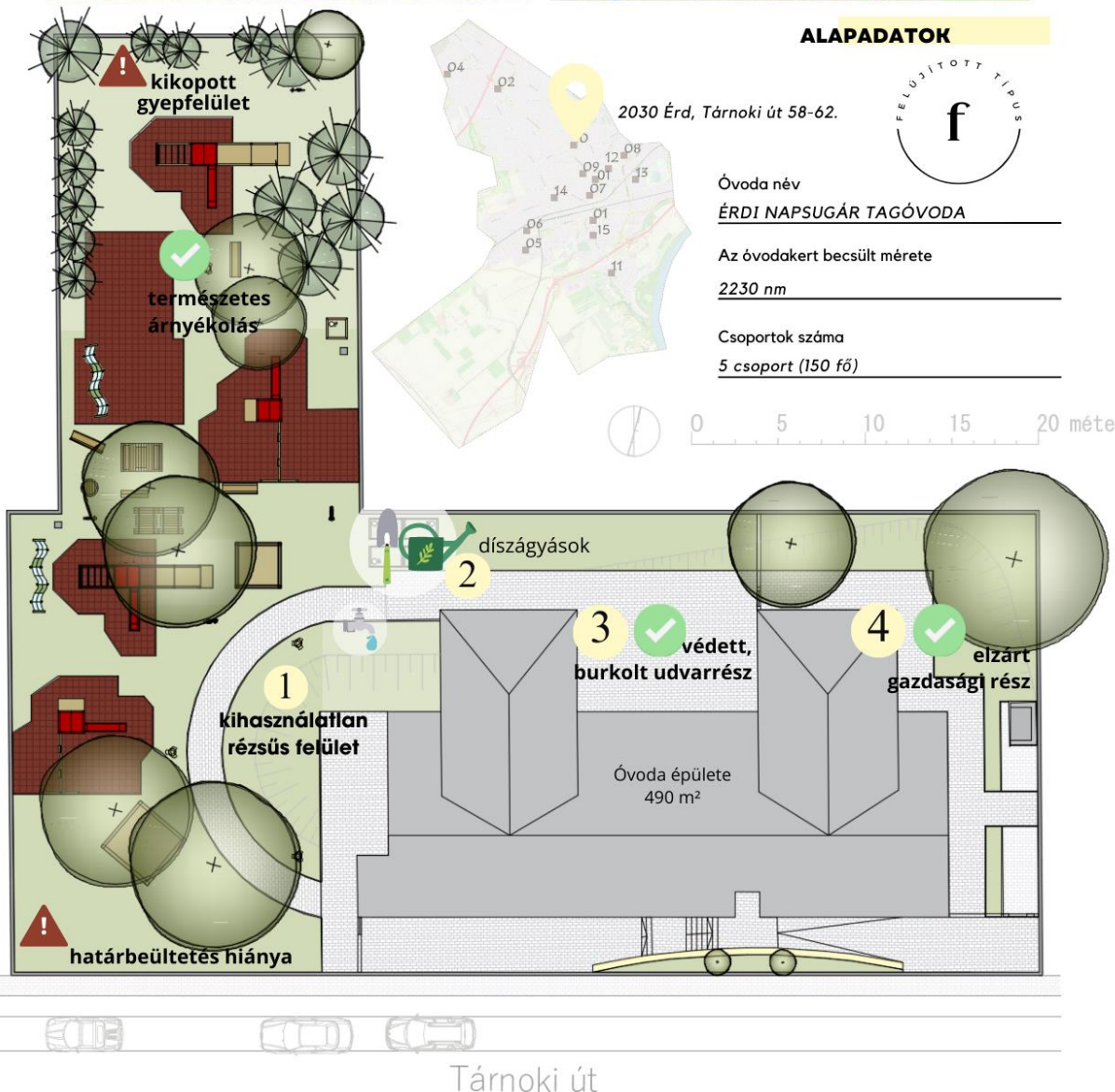
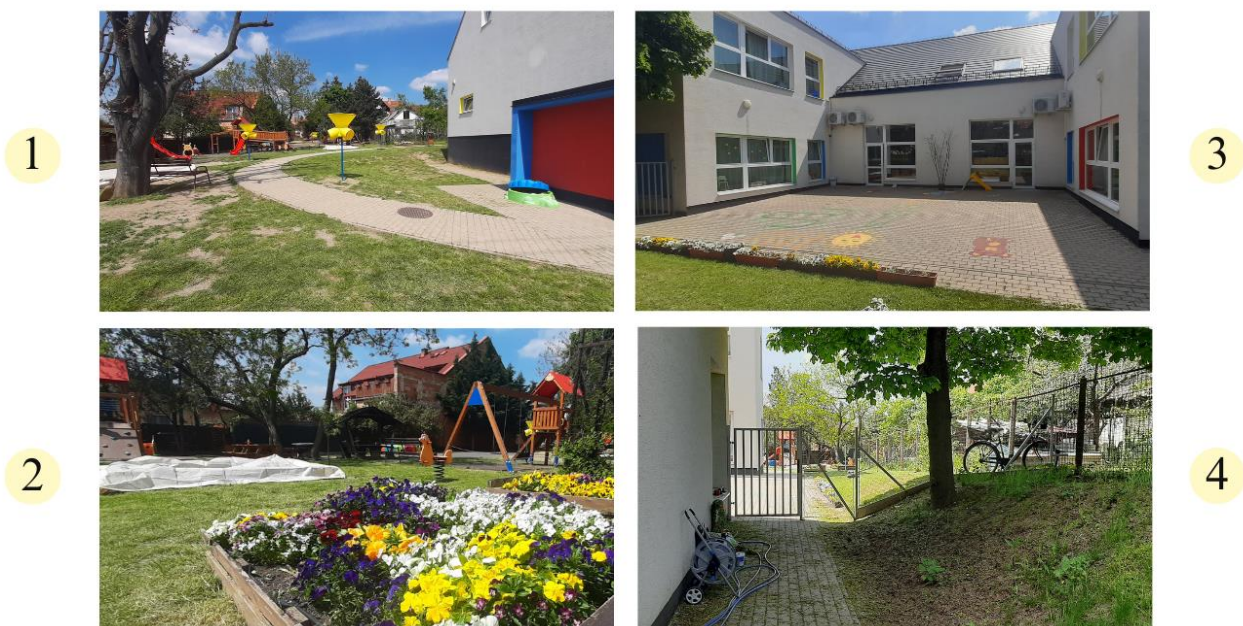
A felújított Napsugár Tagóvodából is hiányoznak a kifejezetten egyensúlyfejlesztő játszóeszközök, illetve a mérleghinta, amelyek egyébként korábban részét képezték az óvodaudvarnak. Hasonlóan a kisházakhoz, amelyeket leromlott állapotuk miatt elengedhetetlen volt eltávolítani a felújítás során, viszont új, ilyen típusú eszközök nem kerültek a helyükre. A játszókert és a burkolt, rendezvények számára kialakított kertrész között helyezkednek el magasságyások, amelyek zöldségnövények helyett magasabb díszértékű, de kevésbé környezeti nevelést elősegítő árvácskákkal lettek beültetve.

A **gazdasági kertrész** elhelyezkedése és állapota megfelelő. Az óvoda keleti homlokzata mentén húzódó keskeny udvarrészt alakították át ezen célra, ahol hulladékgyűjtőket, öntözési berendezéseket és egyéb kellékeket tárolnak, illetve a konyhával való közvetlen kapcsolat okán itt oldják meg az étkeztetéshez szükséges külső beszállítást. A Napsugár Tagóvoda gazdasági kertrésze példa lehet más óvodakertek számára is, mivel kerítéssel és zárható kapuval elkülönített, növényekkel takart területként van jelen.

A kisméretű felújított óvodakert **növényzetét** szintén leginkább a funkció és növénytípus összefüggésének vizsgálata alapján ismertetem. A telekhatáron a szomszédos épület közeli homlokzatát magasra növekvő leylandii ciprusok (*Cupressocyparis leylandii*) takarják, melynek alsó ágait visszavágták, így a gyerekeknek árnyas, erdei hangulatot kölcsönző teret hozva létre. Az erdei hangulat máshol is megfigyelhető – a felújítás során megtartottak több, az épülettől távol elhelyezkedő fenyőfát (*Pinus nemzetség*), amelyek természetes árnyéket biztosítanak az alattuk lévő összetett játszóeszköz és a homokozó használóinak. Nagyméretű fásszárú taxonok még az óvodakert területén belül a juharfélék (*Acer nemzetség*), a rózsafélék (*Prunus nemzetségen* belül díszfaként alkalmazott *Prunus cerasifera 'Nigra'*) és a szappanfélék családjába (*Koelreuteria paniculata*) tartoznak.

A Napsugár Tagóvoda kertjének vizsgálata alapján összegezve elmondható, hogy az épület megújítása során az udvart is felújították, új játszóeszközök elhelyezésével és burkolt felületek kialakításával. Ezen játszóeszközök állapota megfelelő, viszont számuk, és típusuk már kérdéseket vetnek fel. Az óvodakert terepbejárása során, több éve (már a felújítás előtt is) a Napsugár Tagóvodában dolgozó dajka fogalmazta meg véleményét az udvarról, miszerint nem kellő mennyiségű és típusú játszóeszköz található az udvaron. Saját tapasztalata szerint a gyermekek hamar megunják a „sablonos” játszóeszközöket, melyek fejlődésüket sem segítik kellően. Az óvodakert előnyös adottságai azonban a nagy lombkoronájú fásszárúak, illetve a gazdasági udvar elzártsága, és az óvoda alkalmazottjainak törekvése, mely a kihelyezett madáretetőkben, gondozott virágágyásokban is mind benne rejlik.

Napsugár Tagóvoda

20. ábra – A Napsugár Tagóvodához kapcsolódó elemzés. Saját fényképek és szerkesztés.

4.3.3. ÉRDI SZIVÁRVÁNY ÓVODA MESEHÁZ TAGÓVODÁJA, MINT TIPIKUSAN FELÚJÍTOTT ÓVODAKERT

Alapadatok³⁹

Cím: 2030 Érd, Gyula u. 33-37.

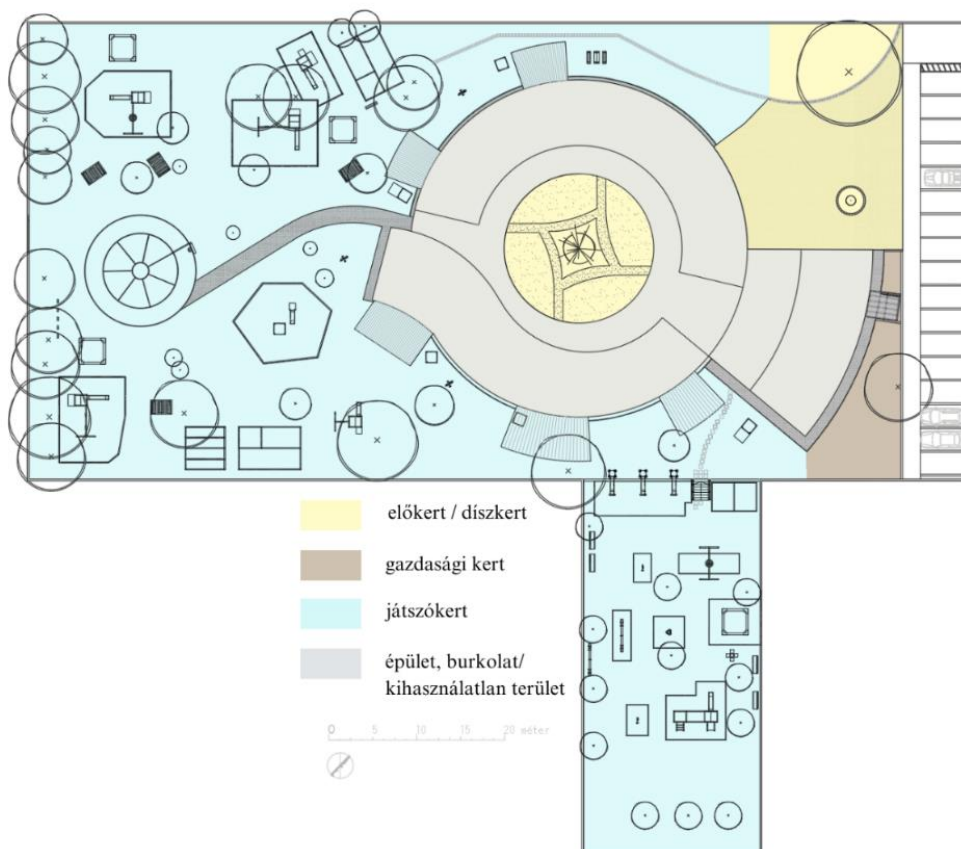
Óvodához tartozó telek mérete: 6815 m²

Óvodakert mérete: 5365 m²

Épület mérete: 1450 m²

Csoportok száma: 7 db

Gyermekek száma: 175 fő

21. ábra – Kertrészek a Meseház Tagóvodaiban. Saját szerkesztés.

A Postástelep városrészen elhelyezkedő nagyobb méretű felújított óvoda kertjét meghatározza az egyedi formavilágú épület és a környezete is. Alapvetően egy nyugodt, csendes, a forgalmas főúttól távoli helyszínen található, amely ezen adottság ellenére is jól megközelíthető. Akár a tömegközlekedésre, akár a személygépkocsival történő **megközelíthetőségre** gondolunk nem említhetünk jelentős problémát. A legközelebbi buszmegálló 400 méterre található, a parkolás pedig az épület előtt külön ezen célra kialakított, kielemes beton térkövel burkolt területen megoldott.

³⁹ INT-10 és INT-11

Az **előkert** ezen parkolási funkcióval is rendelkező részen kapott helyett, burkolatba ágyazott virágágyás, és a szomszédos telekkel való szintkülönbség áthidalására alkalmazott flórakosaras ültetések formájában. Mivel a főbejárat ez esetben is az utcával közvetlen kapcsolatban lévő előkertre nyílik, így a felújított Meseház Tagóvoda is zárt ajtórendszerrel rendelkezik.

A **játszó kertrész** az udvar hátsó részében kapott helyett, amely több részre tagolódik. Mindezen tagoltság a beékelődött telkek, és a szintkülönbségek jelenlétére vezethető vissza. A szintkülönbség miatt az egyik játszórészt lépcsővel lehet megközelíteni. A másik játszórész az épület padlóvonalával van közel egy magasságban. Ezen két rész állapotban és adottságban is különbözik. A felújítás nyomait jobban magán hordozó „alsó” kertrész, leginkább gyepes, és vörös gumilappal burkolt felületekből áll, illetve déli fekvésű. Első benyomás alapján a gyerekek kedveltebb helyszínének tűnhet, modern fészekhintával, mérleghintával, labdajáték „oszloppal” és a terepi különbségeket jól kihasználva létrejött támfal-csúszda megoldásokkal. Azonban a terepi bejárás során tapasztaltak szerint a „felső” játszókertrészt használják szívesebben, ahol sok nagyméretű lombos fa mellett több összetett játszóeszköz, és az épület formájára utaló köralakú mezítlásos ösvény található. Ezen rész tartalmazza a csoportokhoz tartozó egyéni teraszokat is, amelyek wpc burkolatot kaptak, azonban leromlott állapota miatt, a műanyag burkolat több helyen zöld kültéri szőnyeggel takart. A felső részen található még egy párapapu is, illetve magaságysok és egy szabad, elkerítés nélküli komposztáló.

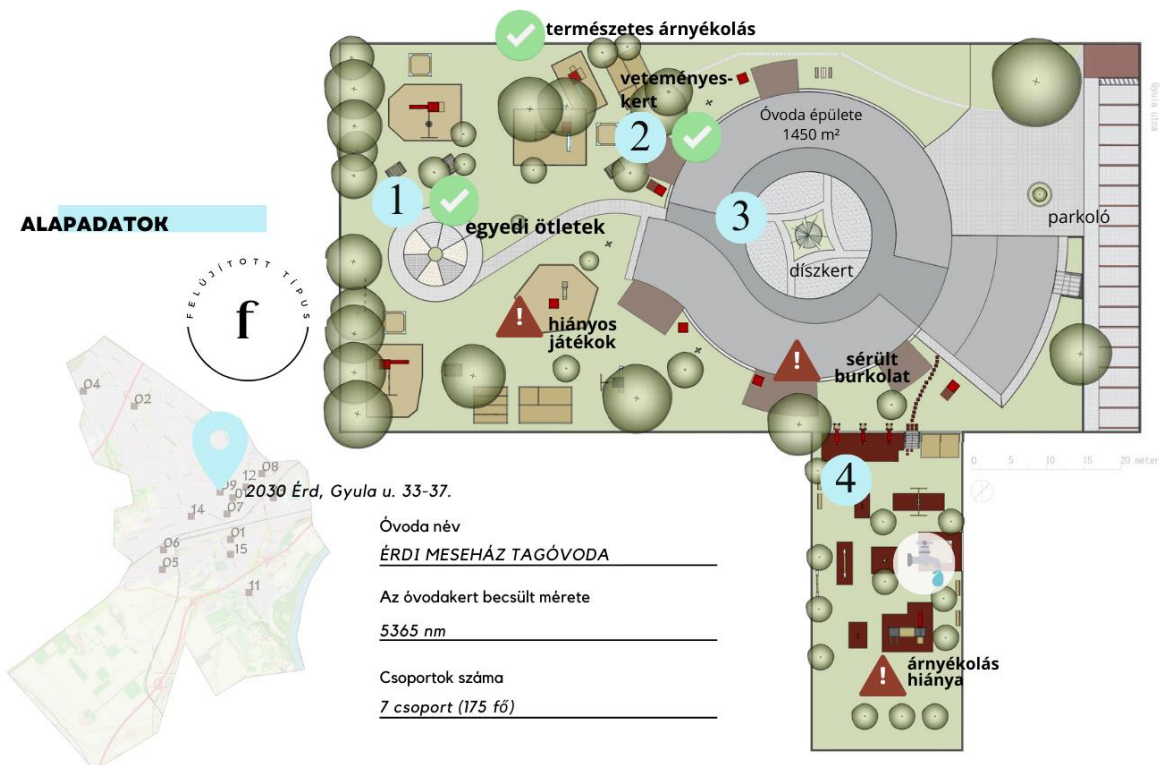
A **gazdasági kertrész** az óvoda épülete előtt található, amely nincsen külön elválasztva, vagy elzárva a gyerekektől. Egy fedett hulladékgyűjtő szinte az egyedüli elem ebben a kertrészben. Az utcával való látványkapcsolatot többszintes növényalkalmazással igyekeztek csökkenteni. Ezen többszintes **növényalkalmazás** máshol is megfigyelhető az óvodakerten belül. Leginkább a telekhatáron figyelhető meg, a gypszint, a cserjeszint és a lombkoronaszint taxonjainak együttes jelenléte. A növényhasználat és növényápolás esetében jól megfigyelhető, hogy a Meseház Tagóvoda programjába tartozik a „Zöld óvodai”⁴⁰ tevékenység. A biológiai

⁴⁰ Az INT-12 forrás alapján Zöld Óvoda címet nyerhet: „Olyan intézmény, feladatellátási hely, ahol minden pedagógus és alkalmazott kompetens a fenntarthatóságra nevelés terén. Az óvoda működési feltételei (épület, felszereltség), lehetővé teszik a környezeti nevelés optimális megvalósítását a Zöld Óvoda Kritériumrendszer előírásai szerint. Az óvodában folyó nevelőmunkában élménypedagógiára, tapasztaltatásra, cselekvések sorozatára épül az ismeretátadás és a képességfejlesztés. A nevelési folyamatban kiemelt szerepet kap a környezettudatos életvitel megvalósítása. Az óvodapedagógusok segítik a környezettudatos értékek közvetítését, a szokásalakítást, a magatartásfejlesztést, és erősítik a környezeti ismeretek alkalmazását.”

sokféleséget növelő vadvirágos gyepek, és virágzó cserjék mellett a nagy számú és rendszeres gondozás jeleit mutató haszonkertrészek mind ezt támasztják alá. Az óvodakert arculatát meghatározó fásszárúak a következők: Acer nemzetség, Salix nemzetség, Betula nemzetség fajai döntően.

Növényalkalmazás szempontjából a Meseház Tagóvoda egyedi különlegessége egy belső udvar, ami teljes egészében szórt burkolattal fedett, az épület kör alakját követő íves kertrész.

Meseház Tagóvoda

22. ábra – A Meseház Tagóvodához kapcsolódó elemzés. Saját fényképek és szerkesztés.

A tér közepén egy ezüsthelyő (*Picea pungens 'Koster'*) található, a négy részre osztott tér négy sarkában pedig egy-egy törpe gömbtuja (*Thuja occidentalis fajta*).

A felújított kategóriába tartozó nagyméretű óvodakertről összefoglalva elmondható, hogy a 7 csoporthoz tartozó gyermekek megfelelő nagyságú kertben játszhatnak. A játszóeszközök és berendezési tárgyak állapota eltérő, a felújítás során megőrzött játékok, illetve padok és szemetesek könnyen elkülöníthetőek a felújítás alkalmával elhelyezett berendezési tárgyaktól. Ugyanis a régi óvodakertről maradt fából készült játékok állapota már nem a legmegfelelőbb. A mezítlábas ösvény karbantartása sem a legkiválóbb, több körcikkely is hiányos. A kihelyezett, messziről teljesen újnak tűnő, fém ívókút homokkal telítődött, így használhatatlan. A felső és alsó kertrészt elválasztó beton támfal, a ráhelyezett csúszdák szürke háttere nem növeli a játszókert esztétikáját. A változatos növényalkalmazás és az óvodakertré tagoltsága alapvetően a tagóvoda erőssége is, mivel a nagy létszám így könnyebben kezelhető, és a kert is fenntarthatóbb.

4.3.4. ÉRDI KINCSES ÓVODA TÜNDEKERT TAGÓVODÁJA, MINT TIPIKUSAN RÉGI ÓVODAKERTRÉ

Alapadatok⁴¹

Cím: 2030 Érd, Felső u. 51.

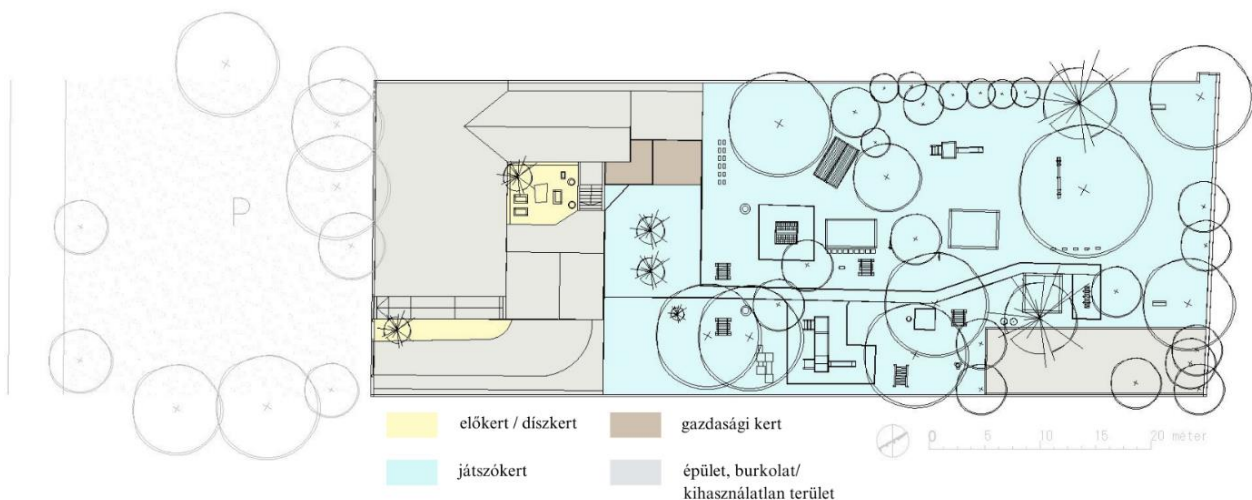
Óvodához tartozó telek mérete: 2555 m²

Óvodakertré mérete: 2225 m²

Épület mérete: 330 m²

Csoportok száma: 4 db

Gyermekek száma: 96 fő

23. ábra – Kertrészek a Tündérekert Tagóvodaiban. Saját szerkesztés.

⁴¹ INT-10 és INT-13

A negyedik részletes vizsgált óvoda épülete régi családi házból lett átalakítva óvodának, amely már az 1900-as évek végén is működött, viszont részleges felújítás 2019-ben történt. A Tündérbert Tagóvoda viszonylag kisméretű, melyhez a város egyik legkisebb óvodakertje tartozik. Érd Ófalu részén található egy forgalmas úton, azonban ezen adottsága nem jelent sem jelentős porszennyezést, sem biztonsági kockázatot. Mindez a forgalmas utat szegélyző többszintes és széles növényzávnak köszönhető, ami bár nem szerves része az óvodakertnek, mégis kiváló adottságú „előkertként” funkcionál. **Megközelíthetőség** szempontjából is kiváló adottságokkal rendelkezik, ugyanis személygépjárművel és tömegközlekedéssel is egyszerűen elérhető. Ezt támasztja alá a 150 méterre elhelyezkedő buszmegálló és a magas férőhellyel rendelkező parkoló, amelyet a többszintes zöldeáv választ el a forgalmas úttól. Ezen utat hézagos zártosú beépítés jellemzi, ez okból sem tartozik tipikus **előkert** jellegű rész az óvodához. Az óvoda régi jellegét továbbá az is mutathatja, hogy bár az udvar akadálymentesített, az épület csak több lépcsőfokon keresztül érhető el. Az épület bejáratához vezető járda mellett díszfunkcióval rendelkező virágágyás kapott helyet.

A **játszókertrész** északi, északkeleti fekvésű, hosszan elnyújtott. Alapvetően meghatározza ezen udvarrészt a középen futó hosszanti járda, amely szinte teljes hosszában kettészeli a kertet. A kislétszámú óvoda kertje kevés, de jól elhelyezett játszóeszközökkel rendelkezik. A legnagyobb hiányosság a burkolat, sem gumilap sem gyepfelület nincs jelen nagyobb százalékban. A kert végében található kis foci pályája is burkolat nélküli, így esős időben használhatatlan, egyébként pedig a poros terület máskor is elhanyagolt képet mutat. Hasonlóan a kert végében a kerítés vonalában egy zsalukőfal húzódik, mely nagyban rontja a kert egyébként zöldben gazdag képét. A játszóeszközökkel kapcsolatban fontos kiemelni, hogy az új és a felújított óvodákkal ellentétben a régi típusú Tündérbert Tagóvodában nem helyeztek el hintát, viszont több egyensúlyfejlesztő játszóeszköz gazdagítja az óvodások fejlődési lehetőségét. Megfelelő adottság még a nagyszámú idős fásszárú állomány, amely természetes árnyékolást és kiváló hangulatot teremt. A gyermekek környezeti nevelésére nagy gondot fordít a 'Kertbarát' címmel rendelkező óvoda, melyet több magaságyás, fűszerkert, gyümölcsfa, és az épület fala mellett sorakozó kis öntözőkannák is alátámasztanak.

A régi típusba sorolt óvoda nem rendelkezik külön gazdasági kertrésszel, a tárolást az épületen belül oldják meg, a hulladékgyűjtők pedig a játszókertrész öntött gumiburkolatának egy részét foglalják el. Hasonlóan a lehetséges játszóterületből vesz el az óvodakert végében egy elkerített terület. Ahogyan az óvodavezetőtől megtudhattam, régen emésztők voltak a mostanra feltöltött és zöldhulladék, illetve leselejtezett játékok gyűjtőhelye.

A Tündéerkert Tagóvoda, mint régi típusú óvoda rendelkezik az legdiverzebb **növényállománnyal** a négy részletesen vizsgált óvoda közül. Mindezt alátámasztja, hogy 40 féle fásszárú található a kertben, 22 cserje és 18 fa. Ezen adatokhoz korábban elkészült növényfelmérési táblázatok alapján jutottam az óvodában tett látogatásom következtében. Ezenkívül sokféle lágyszárú, mind magas díszértékű egynyáriak és évelők, mind többhasznú, gyógynövények is növelik az óvodakert biológiai sokféleségét. Az óvoda bejáratánál intenzíven gondozott évelőágy díszít.

A fásszárú növények közül a legfontosabbak: akác (*Robinia pseudoacacia*), bálványfa (*Ailanthus altissima*), bugás csörgőfa (*Koelreuteria paniculata*), cseresznye (*Prunus avium*), dió (*Juglans regia*), keleti tuja (*Thuja orientalis*), jegenyefenyő (*Abies alba*), korai juhar (*Acer platanoides*), sárgabarack (*Prunus armeniaca*), szilva (*Prunus domestica*), virágos kőris (*Fraxinus ornus*), fekete bodza (*Sambucus nigra*), illatos jezsámen (*Phyladelphus coronarius*), orgona (*Syringa vulgaris*), fagyal (*Ligustrum vulgare*), cserszömörce (*Cotynus coggygria*), közönséges hóbogyó (*Symphoricarpos albus*). Az idős fák kiváló természetes árnyékot adnak, mindez pedig a régi típusú óvoda egyik kiemelkedő adottsága, amely a felújított óvodáknál részben hasonlóan megjelenik, viszont az új típusú óvodakerteknél éppen ennek hiánya tekinthető alapvető konfliktusforrásként.

A régi típusú Tündéerkert Tagóvoda annak ellenére, hogy nem esett át nagyobb felújításon a jelenlévő több javításra szoruló elem mellett több olyan adottsággal és tulajdonsággal rendelkezik, amely akár más óvodáknak is példa lehet, de a saját fejlődésének is megfelelő alappillérei lehetnek ezek. Konfliktusforrásként van jelen, a burkolat hiánya, a kihasználatlan területek, némely játszóeszköz cserére szoruló állapota mellett a határbeültetés kis szakaszban megjelenő hiánya. Ezekkel szemben erősségként tekinthetünk a meglévő növényállományra, amely kiváló mikroklimát és hangulatot teremt, emellett pedig közel teljes egészében kizárja az árnyékolással kapcsolatban felmerülő problémákat (természetes árnyékolás), illetve a játszóeszközök elrendezésére, és nem utolsósorban az óvodai alkalmazottak hozzáállására és törekvésére, amely magában foglalja az odaadó nevelésre való törekvést, ami a környezeti nevelés terén is kiemelkedő. Az óvodába tett látogatásom során tapasztaltam, hogy a kismértékű források és korlátozott lehetőségek ellenére sokszor helyi eszközökkel (barkácsolt magasságyás és madáretető; az esztétikai szempontból hátrányos területek eltakarása kézzel készített plakátokkal stb.) igyekeznek a kisgyermek számára olyan környezetet létrehozni, amely alkalmas mind a természettudatos gondolkodásmód átadására, mind az óvodában töltött idő hasznos, játék közbeni tanulással való eltöltésére.

Tündéerkert Tagóvoda

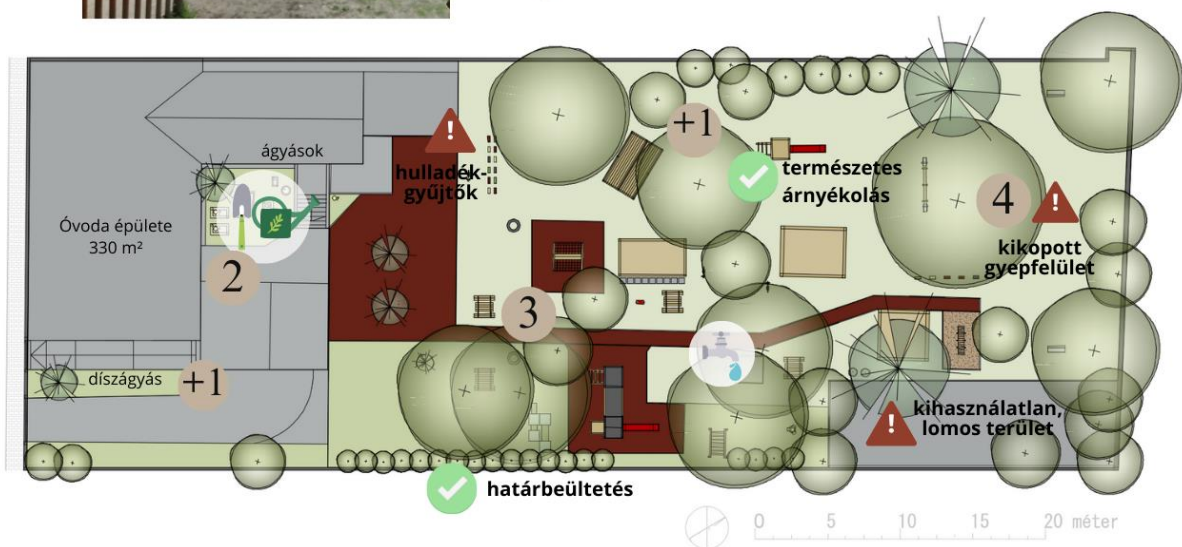
ALAPADATOK

Óvoda név
ÉRDI TÜNDÉRKERT TAGÓVODA

Az óvodakert becslött mérete
2225 nm

Csoportok száma
4 csoport (96 fő)

24. ábra – A Tündéerkert Tagóvodához kapcsolódó elemzés. Saját fényképek és szerkesztés.

4.3.A VIZSGÁLAT EREDMÉNYEINEK ÖSSZEGZÉSE, ÖSSZEHASONLÍTÓ ELEMZÉS

A terepbejárás módszerrel, internetes kutatással és helyszíni beszélgetésekkel végzett vizsgálatom eredményeit a négy óvodára együttesen, összesítő táblázatban foglaltam össze. Ezen táblázatos megjelenítés segíti az átláthatóságot, és a különböző óvodatípusok legfőbb különbségeit, hasonlóságait egyértelműen megmutatja, ezáltal pedig kiváló alapot képez a fejlesztési javaslatok megfogalmazásához. Elsőként a 4 részletesen vizsgált óvoda alapadatait hasonlítottam össze táblázatosan, ezek után a három kertrész: az előkert, a játszókert és a gazdasági kertrész adottságait és állapotait. A játszókert rész esetében külön táblázatban foglaltam össze mind a négy óvodakertben található játszóeszközöket és számukat.

Az alapadatok összehasonlítása után a megközelíthetőséget és két kertrész adottságait foglaltam össze egy táblázatban (5.melléklet). A táblázat adatai alapján elmondható, hogy az óvoda típusa nem, vagy csak kis mértékben folyásolja be Érden a megközelíthetőséget és minőségét. Ugyanis mind a négy vizsgált óvodakert esetében megfelelő vagy könnyen javítható állapotokat mértem fel, úgy a parkolás, mint például az akadálymentességgel kapcsolatban. Az előkert állapotai ezzel ellentétben már több konfliktusról tanúskodnak. Az új típusú óvoda (Erdőszéle Tagóvoda) előkertje van a legjobb állapotban, mely kiemelkedő díszértékkel rendelkezik. A többszintes kiültetés az előkertben a forgalmas utak mentén lenne indokolt, így az új típusú, kiforgalmú útra nyíló óvodánál ennek hiánya nem jelent hátrányt. Ezzel szemben a felújított kisméretű óvodánál (Napsugár Tagóvoda) annál inkább, mind a díszfunkció, mind a védőfunkció hiánya csökkenti az előkert értékét és minőségét. A másik felújított óvoda (Meseház Tagóvoda) esetében nagy arányú a burkolt felület az előkertben, így elmondható, hogy leginkább ezen típusoknál indokolt az előkertek fejlesztése. A régi típusú óvodánál (Tündérvilla Tagóvoda) egyedi „előkertről” beszélhetünk, mivel az utcán található széles többszintes zöldsáv pótolja a hézagos zárt sorú beépítésre visszavezethető előkert-hiányt.

A harmadik kertrész esetében elsősorban a játszókertek fekvését hasonlítottam össze. Az új típusú óvodánál a déli, délkeleti tájolás egyértelmű tervezői szándék, a már szintén eredetileg is óvodának épült, majd felújított óvoda délkeleti, délnyugati, utcától távoli kialakításhoz hasonlóan. Ezzel szemben jól alátámasztja a másik kettő óvodakert fekvése mindazt, hogy eredetileg ezen intézményeket más funkciójú épületek átalakításával hozták létre, mivel olyan funkció kapott helyet a telken eredetileg, ahol nem volt elsődleges szempont a kert kiváló tájolása. Az óvodakert fekvésével szoros kapcsolatban áll az árnyékoltság, melyről összefoglalva elmondható, hogy minél régebbi óvodáról van szó, annál előnyösebb ezen adottság. Illetve az újabb óvodakertekben nagyobb számban vannak jelen a mesterséges

árnyékolók, míg a régi típusú kerteket az idős fásszárúak esztétikusabb és a környezetre is jó hatással lévő természetes árnyékolása jellemzi.

A játszóeszközök összeírása (6.melléklet) alapján megállapítható, hogy mindegyik vizsgált óvodában, típustól függetlenül jelen vannak a homokozók, az összetett játszóeszközök, a mászóakák, a labdajáték oszlop, a fiatalabb korosztály számára ideális műanyag mini szettek illetve a rugós játékok. Kifejezetten a régi típusú óvodát jellemezték az egyensúlyfejlesztő eszközök, ezek az új típusú óvodakertből teljesen, a felújított típusúakból részben hiányoztak. A régi típusú óvodakertből azonban a más típusban alapvető játszóeszköz, a hinta hiányzott. Érdekességként említhető, hogy nagy számban közel minden óvodakertben jelen van az úgynevezett labdajáték oszlop, és a kisház.

A növényzet összehasonlításának eredményeképpen a régi óvodatípus esetében tapasztaltam a legjobb állapotot és minőséget. Azonban csak kevéssel előzi meg a felújított óvodák növényállományának értékét, amely a sokféleség és a mennyiség függvényében értelmezhető. Az új típusú óvodakertet illetően a növényállomány fiatal kora jelenti a legnagyobb hátrányt, mivel a sokféleségre és árnyékolási funkcióra itt is érezhető törekvés, viszont a taxonok fejlettségi szintje ezt még nem segíti kellő mértékben.

Az összehasonlító elemzés részeként készítettem egy olyan táblázatot (25.ábra) is, amelyen az erősségek és javításra szoruló elemek mellett a lehetőségeket is ismertetem. Az új típusú óvoda (Erdőszele Tagóvoda) és a nagyobb alapterületű felújított óvoda (Meseház Tagóvoda) tekintetében kiemelendő az óvodakert nagy méretében rejlő lehetőség. A kisebb méretű felújított óvoda (Napsugár Tagóvoda) esetében erősségként tekinthetünk az elzárt gazdasági részre, amely közvetlen kapcsolatban van a főúttal. A régi típusú óvoda (Tündérkert Tagóvoda) kihasználatlan kertrészében benne rejlik a bővítés lehetősége.

	Erdőszele Tagóvoda	Napsugár Tagóvoda	Meseház Tagóvoda	Tündérkert Tagóvoda	ÖSSZEHASONLÍTÁS
óvodakert mérete	x		x		Erősségek
idős, nagy fák		x	x	x	
elzárt gazdasági rész		x			
burkolatok minősége	x				
terepi adottságok			x		Javításra szoruló elemek
óvodakert mérete		x		x	
idős, nagy fák hiánya	x				
gazdasági kert hiánya				x	
burkolatok minősége		x	x	x	Lehetőségek
előkert növényzete		x			
kertrészek elkülönítése	x		x		
kertbővítés		x		x	
támfalfestés			x	x	
védősáv létrehozása	x				
terepi adottságok kihasználása	x	x			

25. ábra – Erősségek, javításra szoruló elemek, lehetőségek a négy óvodában.

4.4.AZ ÓVODAKERT-HASZNÁLÓK VÉLEMÉNYEINEK, TAPASZTALATAINAK ÖSSZEGYŰJTÉSE

Eszközök: helyszíni beszélgetések, kérdőív

A használók véleményének, tapasztalatainak megismerése érdekében személyes beszélgetések mellett, mennyiségi (kvantitatív) kutatási módszert alkalmaztam. Ennek eszközeként, kérdőívet készítettem, amelyet az óvodapedagógusokhoz, szülőkhöz, és 2 kérdés erejéig gyermekekhez is eljuttattam, lehetőséget adva az óvodáknak online és papíralapú kitöltésre. A kérdőív népszerűsítése érdekében posztert készítettem, amely webes felületeken és az óvoda épületében is elhelyezésre került.

A kérdőívek feldolgozása során olyan adatok birtokába jutottam, amelyek alapján az

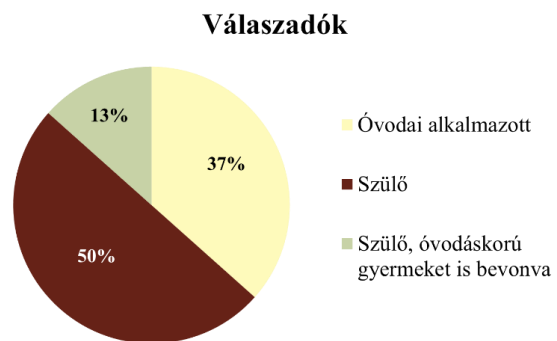
óvodakertek jelen állapotát árnyaltabb módon is megismerhettem. A saját terepi tapasztalataim így kiegészültek a bővebb helyismerettel rendelkezők véleményeivel. Óvodai alkalmazottak, szülők (némely esetben gyermekeiket bevonva) válaszoltak vegyes eloszlásban (26.ábra).

A kérdéseket az alábbi témakörök szerint csoportosítottam:

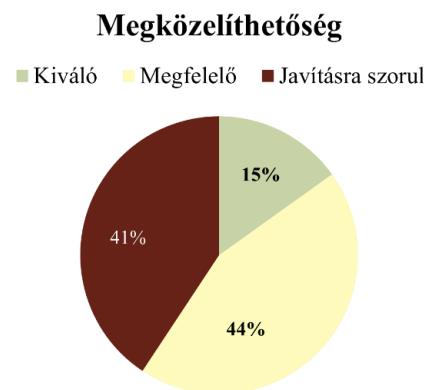
- Bevezető kérdések, alapvető információk
- Az óvoda megközelíthetősége
- Az óvodakert játszóeszközei
- Az óvodakert növényzete és burkolata
- Javaslatok, egyéb vélemények

Mind a négy részletesen vizsgált óvoda esetében a válaszadók több, mint fele elégedett volt a megközelíthetőséggel (27. ábra). Az akadálymentesítésre vonatkozóan csak a Tündérvilla Tagóvoda (rég típusú)

részéről érkezett elégedetlen válasz, a kiskapu utáni járdaszakasz olaszlépcsői nem segítik a babakocsis közlekedést. Kerékpártárolók és parkolási lehetőségek szempontjából is pozitív válaszok érkeztek döntően, kivételt jelent a Napsugár Tagóvoda (felújított típus), ahol a kétsávos Tárnoki út szélén megoldott parkolás nem ideális, mindez a válaszokból is kiszűrhető. Példaképpen idézem az egyik óvodapedagógus válaszát: „A parkoló rész kicsi. Délutános héten alig lehet parkolni!” Az Erdőszéle Tagóvodában (új típus) a kerékpártárolók nem megfelelő állapotát említették a válaszadók.

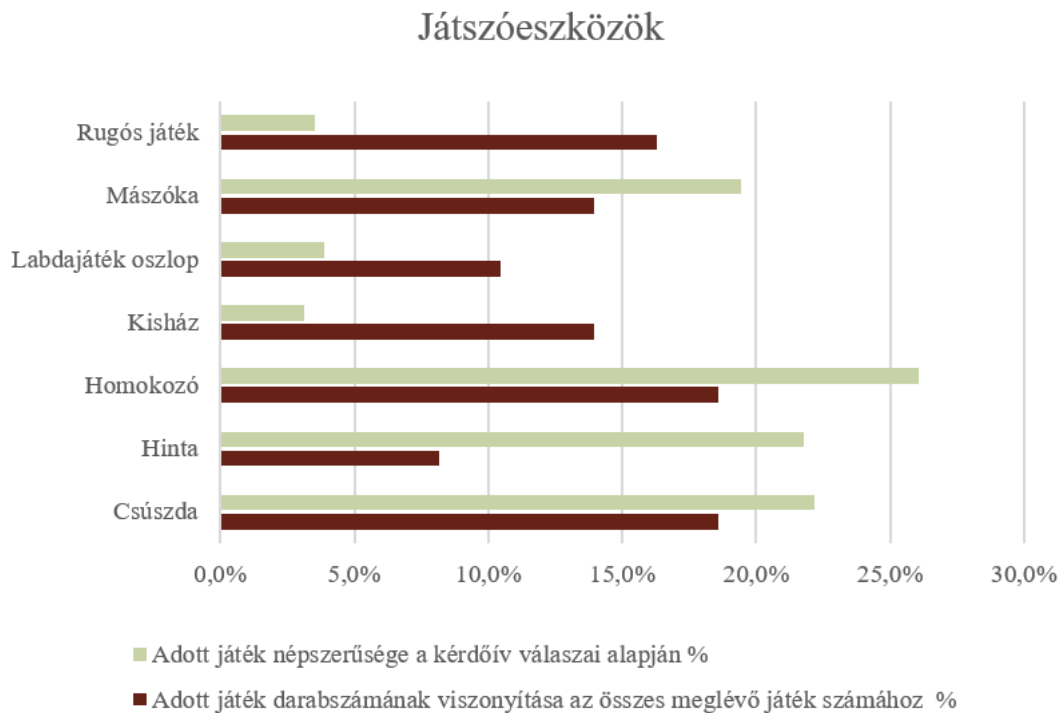

26. ábra – Válaszadók aránya.

27. ábra – Vélemények megoszlása a megközelíthetőség kérdésében.

A játszóeszközök tekintetében nagyon vegyes képet mutattak a négy vizsgált óvodakertből érkező válaszok. Az új típusú óvoda esetében a kiváló, biztonságos játszóeszközök válaszlehetőséget jelölték be a legtöbben, de az egyensúlyfejlesztő játékokat hiányolták. A felújított óvodák válaszadói az eszközök méreteit emelték ki legfontosabb változtatni valóként, óvodapedagógusok egybehangzó válasza alapján nem kisgyermekméretű játszóeszközök kerültek az udvarra a felújítás során. A régi típusú óvodában a feltűnően legtöbbet hiányolt

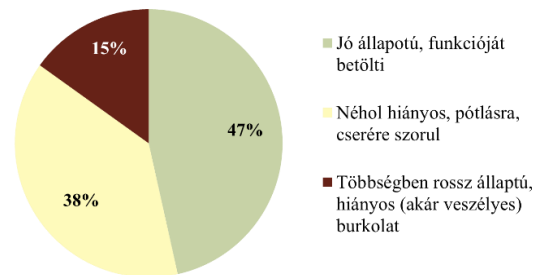

28. ábra – Meglévő és népszerű játékok összefüggései.

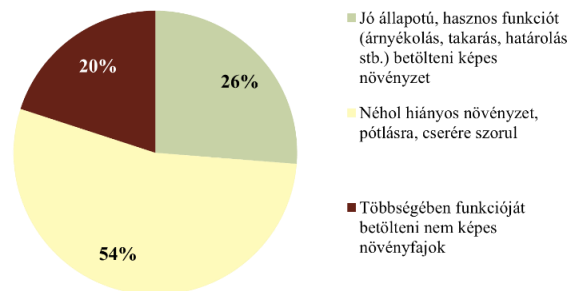
játék a hinta. A játékok esetében külön összehasonlítást készítettem a válaszadók szerint legkedveltebb játékok, és a jelen állapot szerint leggyakrabban előforduló vagy éppen hiányzó játszóeszközök összefüggéseiről. Ezek alapján könnyen megállapíthatóvá vált, hogy melyik játékokból lenne elég kevesebb is a véleményezők szerint, és melyek azok, amelyek igen kedveltek, de kis számuk vagy hiányuk annál jelentősebb. A 28.ábra jól mutatja, hogy a legnépszerűbb játék a homokozó, amelynek jelenlegi száma az óvodában megfelelőnek mondható. Azonban a hinta esetében, ami az egyik legkedveltebb játék, ez nem igaz, sokkal kevesebb hintával találkozhatunk az óvodakertekben, mint amennyire igény van a kérdőív alapján. Mindez magyarázható azzal, hogy sokan veszélyes játékként tekintenek ezen játszóeszközre, nem beszélve a nagy helyigényéről. Ezen probléma orvosolható lenne, olyan szerkezetű hinták elhelyezésével, amelyeken egyszerre több gyermek is tartózkodhat, jó példát találunk erre a Városligeti Nagyjátsszótéren.

Az óvodakert növényzetéről és burkolatáról feltett kérdések meglepő eredményt mutatnak. A régi típusú óvodából érkeztek a legpozitívabb válaszok a burkolatok tekintetében, annak ellenére, hogy terepbejárásom során ellenkezőt tapasztaltam. A felújított óvodáknál a burkolatok esetében a gumiburkolatok mennyiségének kis mértéke jelentette a legnagyobb problémát, míg az új típusú óvoda parkolójának szórt burkolatáról kaptam a legtöbb kritikus véleményt, ennél a típusnál az óvodakerten belüli burkolatról közel egységesen az összes válasz elégedettségéről tanúskodik. A növényzetre vonatkozó kérdéseket elemezve vegyes képet kaptam óvodakert-típusonként. Az Erdőszéle Tagóvodában (új típus) a legtöbben az árnyékolást segítő magas, széles lombkoronájú fákat hiányolták, míg a Tündérkert Tagóvodában (rég típus) éppen az idős, nagyméretű fák adta kiváló adottságokat emelték ki a kert erősségeként. A felújított óvodák esetében legtöbben hiányosnak ítélték a növényzetet. Összesítve a növényzettel inkább elégedettek a válaszadók (29.ábra).

Meglévő burkolat állapota

Meglévő növényzet állapota

29. ábra – Burkolat és növényzet – vélemények.

Befejező kérdésként javaslatokat, véleményeket vártam a kitöltőktől, ezen szöveges válaszok kiválóan segítettek az egyéni javaslataimat, amelyeket így a használók szemszögét előre helyezve tudtam megfogalmazni. A kérdőívből kinyerhető adatok mellett óvodavezetőkkel és pedagógusokkal folytattam beszélgetést, amelyből a legnagyobb hiányosságokat és az óvoda közeljövőre vonatkozó terveit is megismerhettem. A Napsugár Tagóvoda egyik dajkája az óvodakert kis méretét és a „sablonos” játszóeszközöket emelte ki legnagyobb gyengeségnek, véleménye szerint olyan kisgyermekhez illő játékok lennének szükségesek, amelyek a mozgáskoordináció fejlesztésében is nagyobb szerepet képesek betölteni a mostani eszközökkel szembe állítva. A Tündérkert Tagóvodában a vezetőtől értesültem arról, hogy szinte egyedüli óvodaként rendelkeznek udvarossal, aki a kert fenntartását végzi. Mindezt igazolja a szépen gondozott sziklakert és virágágyások, a visszavágott sövény és még sok részlet. A beszélgetés során javításra szoruló elemként a burkolatok hiánya került előtérbe, egy gyakran használt foci pályája időjárástól függően poros vagy sáros állapotának javításával sokat javulhat az óvodakert esztétikai és funkcionális értéke. Az óvodák kertjeinek körülményei egy állandó kertész foglalkoztatásával sokat fejlődhetnek, több óvodaalkalmazott véleménye szerint.

5. A KISGYERMEKEK EGYIK NEVELÉSI HELYSZÍNE, AZ ÓVODAKERT JÖVŐKÉPE

A vizsgálatom összesített eredményei kiváló alappillérei dolgozatom záró fejezetének, a javaslatok megfogalmazásának. Javaslataimat a részletesen vizsgált óvodakertekre összeírtam, majd külön összefoglaló ábrát készítettem, így alaprajzon jelöltem, és előképekkel illusztráltam a fejlesztési ötleteimet. Emellett az óvodatípusok elemzése során tapasztalt hasonló konfliktusokra óvodatípusonként is megfogalmaztam javaslatokat.

5.1. A MINTATERÜLETEN VÉGZETT VIZSGÁLAT EREDMÉNYEI ALAPJÁN MEGFOGALMAZOTT JAVASLATOK

A javaslataim alapjaként tekintek a terepi tapasztalataimra, az óvodai alkalmazottakkal folytatott beszélgetések tanulságaira, és az adott óvodát közvetlen ismerők válaszaira, amelyeket kérdőív formájában gyűjtöttem össze. Ezen kérdéssor eredményeiről a 4.4. fejezetben írok részletesebben. A javaslatokról minden részletesen vizsgált óvodakerthez

5.1.1. JAVASLATOK ÚJ TÍPUSÚ ÓVODÁK ESETÉBEN

A vizsgálat alapján az új típusú óvodakerteket illetően a növényállomány fiatal kora jelenti a legnagyobb hátrányt, mivel bár a sokféleségre és árnyékolás megoldására itt is érezhető törekvés, viszont a taxonok fejlettségi szintje ezt még nem segíti kellő mértékben. Mindezt alátámasztják terepi tapasztalataim és az óvodakert-használók véleménye is. A kérdőívvezés fontos eredménye az új típusú óvodák esetében a megközelíthetőségi nehézségek mellett, a parkolók burkolatának állapota.

Ezek alapján két kiemelt javításra szoruló tényező: az árnyékolás hiánya, és a parkoló meglévő burkolata. Megoldást jelent az első problémákra gyorsan növő fásszárúak (*példaképpen: Carpinus betulus, Catalpa bignonioides, Betula nemzetség*) telepítése, illetve több mesterséges árnyékoló kihelyezése a játszóeszközök környezetében. A második fő hiányosság az „időjárásálló” burkolat a parkoló területén, melyre több panasz érkezett a kérdőíveken keresztül. Javaslatom ezen problémára, a jelenlegi, könnyen lemosódó szórt burkolatot stabilizált vízáteresztő burkolatra cserélni. Az új típusú Erdőszéle Tagóvodához tartozó javaslati lap a 8. melléklet.

5.1.2. JAVASLATOK FELÚJÍTOTT TÍPUSÚ ÓVODÁK ESETÉBEN

A felújított típusba tartozó óvodakertek legfőbb hiányosságaként említhető, hogy a kert befejezetlennek tűnik a legtöbb esetben, azaz van fejlett, jól használható része a kertnek, viszont

lehet beszélni kihasználatlan területekről is. Ezeken a helyeken jelentkezik a burkolat vagy gyepfelület és a növényzet hiánya. A befejezetlenséget erősíti a Meseház Tagóvodában példaképpen egy kedvezőtlen látványú támfal, amely kültéri festési megoldásokkal, akár az óvoda növényzetét bemutató ábrákkal szebbé, és funkcióját tekintve is kihasználtabbá tehető. Hasonlóan a Napsugár Tagóvoda rézsűs gyepfelülete fenntarthatóbb és a gyermekek körében is népszerűbb lehet, terepet követő játszóeszközök elhelyezésével. Mindkét óvoda esetében a kert állapotának javítása érdekében javasolt állandó kertész vagy fenntartó, így a rendszeres fenntartási munkákat igénylő udvarrészek is használhatóbbak lennének. Ilyen a mezítlábas ösvény cikkelyeinek újra töltése, de akár a kerti csap tisztítása is, mivel a közelben lévő homokozók, és kézmosások miatt eltömődött. Ezen kiragadott példák is alátámasztják az állandó gondozás hiányát, amelynek pótlásával sokat javulhat az óvodakert állapota. A felsoroltak mellett a felújított óvodakertek esetében összefoglalt javaslat a kitaposott területek leburkolása, illetve növényzet telepítése akár térhatárolásra (határbeültetés, csoportbontás esetén az udvarrészek elkülönítése), akár esztétikai funkció betöltése érdekében. A másodikként vizsgált felújított típusú Napsugár Tagóvodához tartozó javaslati lap a 9. melléklet. A harmadikként vizsgált felújított típusú Meseház Tagóvodához tartozó javaslati lap az 10. melléklet.

5.1.3. JAVASLATOK RÉGI TÍPUSÚ ÓVODÁK ESETÉBEN

Típusából adódóan a legtöbb javaslatot, fejlesztést a régi típusú óvodakertek igényelhetnének, amelyben van némi igazság, azonban mindezt megkönnyítik a meglévő erősségek, amelyek kiváló lehetőségeket nyújtanak a fejlesztések alapjaiként. Mindez jelenti, hogy a több tíz éve működő óvodakertek alapvető erőssége, a magas diverzitású és megfelelő kifejllettségű növényzet, amelyet érdemes megőrizni. Elsők között javasolom éppen ezért a régi típusú óvodakerteknél a növényzet fenntartását segítő intézkedéseket. Ide tartozik a rendszeres faápolás, a metszés, a kártevők elleni természetes védekezés. Könnyen mozdítható padok elhelyezésével pedig az óvodapedagógusok munkája segíthető.

Emellett a kérdőívek és a terepi tapasztalatok eredményeire reflektálva fogalmazok meg javaslatokat. Legnagyobb hiányosság a részben koramúlt játszóeszközök, a burkolat nagy mértékű hiánya (poros, sáros óvodaudvaron játszanak a gyerekek), és a fejlesztés elmaradása miatti kihasználatlan területek. Ezekre megoldás a hiányzó helyekre esésvédő burkolat (gumiburkolatok, műfű, homok), illetve a játszóeszközök felújítása vagy cseréje. A régi típusú Tündérvilla Tagóvodához tartozó javaslati lap az 11. melléklet.

5.2. A JAVASLATOK KITERJESZTÉSE, ÁLTALÁNOSÍTÁSA

Az óvodakert típusonként végzett vizsgálatom eredményeként megállapítható, hogy azon településen, (a mintaterületem: Érd) ahol az elmúlt 5-10 évben folyamatosan nagymértékben nőtt a lakosság, értelemszerűen az óvodák férőhelyei iránti igény is jelentősen megnőtt. Mindezen folyamat következményeként tekinthető új óvodák épülése és már meglévők felújítása. A vizsgálatok során tapasztaltak szerint az óvodakertek tervezésére és megvalósítására nagyobb hangsúlyt kell fektetni, annak érdekében, hogy használóbarát óvodakertek jöhessenek létre. A burkolt felületek átgondolt, előzetes vizsgálat után történő kialakítása mellett a növényzet tudatosabb tervezése és gondozása által sokat javul az óvodakertek állapota. Emellett javításra szorul a kerti berendezési tárgyak kérdésköre is. Javaslatom erre vonatkozólag, a tervezésbe óvodapedagógusok bevonása és sablonos játszóeszközök mellett vagy helyett a költségvetési korlátok figyelembevételével egyszerű, kreatív kerti tárgyak elhelyezése az udvarokon (fatöncök, mászófalak stb.), amelyek a gyerekeket a természetes környezet felfedezésére ösztönzik. A költségvetési korlátok figyelmen kívül hagyása alapján javaslom egyedi játszóeszközök tervezését különböző szakemberek bevonásával.

Emellett az új óvodakertek, és a felújított vagy felújítandó udvarok kialakítását is megkönnyítheti egy, a már bölcsődékre elkészült⁴² tervezési segédlethez hasonló Óvodakert Mintaterv Katalógus jövőbeni elkészülte. Mindez a folyamatosan növekvő igényeket segít betölteni, kiváló alapként szolgálva az új óvodakertek tervezéséhez és kivitelezéséhez. Tartalma a következő lehetne véleményem szerint: speciális kerttervezési követelmények összegyűjtése óvodakertek esetében, növényalkalmazási javaslatok, épített elemek kialakításának módszerei, szabványosított játszóeszközök felsorolása, szabályozási környezet ismertetése. Ezek mellett nagy, közepes és kisméretű óvodakertekről egy-egy mintakerttervet is tartalmazna a segédlet.

Javaslatom célja, a bölcsődékhez készült segédleten alapszik, így azzal megegyezően az óvoda kerttervezési segédlet elsősorban segítséget nyújt megvalósulása esetén olyan tervek (majd a későbbiekben óvodakertek) létrehozásához, amelyek szakmailag megalapozott elveket képviselnek, és amelyek alapvetően a gyermekek igényeinek figyelembevételével készülnek.

⁴² INT-14

ÖSSZEFOGLALÁS

Amikor címet adunk egy szövegnek legtöbbször abból a célból tesszük, hogy röviden összegezve utaljunk annak tartalmára. Ezen folyamat megfordítása, szakdolgozatom címének és szavainak kibontása lehetőséget ad a választott témám összefoglalására. Érd óvodakertjeinek összehasonlító elemzésére és fejlesztési javaslatainak megtételére vállalkoztam.

A kérdéskör bevezetéseként a történeti áttekintés során többek között olyan mai napig használatos jól bevált tervezési elveket gyűjthettem össze, amelyek az óvodakertekben előforduló funkciókat és speciális igényeket összehangolva alkalmazzák. Ezek után még nagyobb érdeklődéssel kezdtem hozzá egy mintaterület kiválasztásának, annak érdekében, hogy az óvodakertek jelen állapotát megismerhessem. Azon célból, hogy az elemzésem minél eredményesebb és átláthatóbb lehessen olyan terület vizsgálata mellett döntöttem, ahol a település adottságai mellett a helyismeretem is támogatni képes a vizsgálat fő szempontjait. Érden, a lakhelyemen nagy számú és változatos képet mutató óvodák találhatóak. Ezek alapján az érdi óvodakertek összehasonlítása mellett döntöttem, hogy a település tizenöt óvodájából előzetes csoportosítás után négy alapvető adottságaiban különböző óvodakert jelen állapotát tárhassam fel. Az összehasonlító elemzés részeként, mind a négy intézményt meglátogattam, majd méretarányos alaprajzokat készítettem, hogy a vizsgálatomat vizuális eszközökkel segíthessem. Elemzésemet azonos szempontok szerint végeztem, ezáltal az új, a felújított és a régi típusú óvodák előkertjét, gazdasági udvarát, és játszókertjét könnyedén összehasonlíthattam. A különbségek és megegyezések feltárása során kitértem a megközelíthetőségre, a burkolatok minőségére és a növényzet jelen állapotára is. Utóbbi tekintetében a növények tulajdonsága és az óvodakertben betöltött funkciójuk között fellelhető összefüggéseket tártam fel. Példaképpen vizsgálatom eredményeként tekintek azon megállapításomra, ahol a játszóeszközök jelenlegi számának és a kérdőívek alapján a játszóeszközök népszerűségének összehasonlításával az óvodakertekben inkább tervezendő játékokat szűrhettem ki. Ehhez hasonló több követendő és kerülendő példát gyűjthettem össze, ami egyebek mellett segítséget nyújtott ahhoz, hogy az egyik óvodakert erősségét a másik hiányosságának betöltésére javasoljam. A fejlesztési javaslatok szükségességét a vizsgálatom és az óvodakert-használók körébe kiküldött kérdőív eredményei is alátámasztják. Az érdi óvodakertek állapota eltérő, így a javaslataim is a részletesen elemzett óvodakertek számával megegyezően, négy különböző oldalról megvilágítva íródtak, de egységesen azon célból, hogy olyan szabadtérre alakulhassanak, amelyek az óvó funkciót és kert szerepet is képesek betölteni, nevüknek megfelelően, mint *ÓVODAKERTEK*.

IRODALOMJEGYZÉK

- DÖMÖTÖR 1890 Dömötör Géza: A kisdédóvás ügye Európa főbb államaiban. *Pesti könyvnyomda-részvénytársaság, Budapest, 1890.*
- GELLÉR 1994 Gellér Zita: Az óvodakert kialakulása és története a századfordulóig. *Az Országos Közoktatási Intézet folyóirata IV. évfolyam, 13. szám 20-24.*
- HORNYÁK 2004 Hornyák Mária: Az európai óvodaügy hőskora Brunszvik Teréz levelezésének tükrében. *POLYMATHEIA Művelődés- és neveléstörténeti folyóirat 2004.évfolyam, 3-4.szám*
- ORMOS 1967 Ormos Imre: A kerttervezés története és gyakorlata. Második, átdolgozott kiadás. *Mezőgazdasági Kiadó, Budapest, 1967.*
- SCHMIDT 2003 Dr. Schmidt Gábor: Növények a kertépítészetben - Környezet- és tájgazdálkodás 3. *Mezőgazda Kiadó, 2003.*
- VÁG 1961 Vág Ottó: Brunszvik Teréz szerepe az első magyarországi óvodák létrehozásában
- JÁMBOR Dr. Jámbor Imre: Kertépítészet II. *Egyetemi jegyzet*

INTERNETES FORRÁSOK

- INT-01 *Britannica weboldala*
<https://www.britannica.com/topic/dame-school>
(2022.12.28.)
- INT-02 *Education – Free Encyclopedia Search Engine*
<https://education.stateuniversity.com/pages/2086/InfantSchools-in-England.html>
(2022.12.28.)
- INT-03 *Reference Encyclopedia – Samuel Wilderspin Életrajza*
https://reference.jrank.org/biography-2/Wilderspin_Samuel.html
(2022.12.28.)
- INT-04 *Hornyák Mária: Az európai óvodaügy hőskora Brunszvik Teréz levelezésének tükrében*
http://www.kjf.hu/nevelestortenet/index.php?rovat_mod=archiv&act=menu_tart&eid=30&rid=1&id=118
(2022.12.28.)
- INT-05 *Magyar Országos Levéltár P 507 Nádasdy levéltár (Teréz levele Forrayné Brunszvik Júliához, 1827.máj.29.-jún.16.)*
http://www.kjf.hu/nevelestortenet/index.php?rovat_mod=archiv&act=menu_tart&eid=30&rid=1&id=118
(2022.12.28.)

- INT-06 *Susan Herrington: Kindergarten: Garden Pedagogy from Romanticism to Reform (Óvoda: Kertpedagógia a romantikától a reformkorig)* 2001. Landscape Journal, 30-47.
https://www.jstor.org/stable/43324444?read-now=1&seq=18#page_scan_tab_contents
(2022.12.20.)
- INT-07 *ELTE TÓK – Az óvodai környezeti nevelés módszertana*, 7-9. oldal
<https://www.tok.elte.hu/dstore/document/2244/Az%20%C3%B3vodai%20k%C3%B6rnyezeti%20nevel%C3%A9s%20m%C3%B3dszertana.pdf>
(2023.09.04.)
- INT-08 *Wolters Kluwer vállalat Jogtár weboldala*
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200020.emm>
(2023. 09. 28.)
- INT-09 *Központi Statisztikai Hivatal adatai - 23.1.2.5. Óvodai nevelés vármegye és régió szerint*
https://www.ksh.hu/stadat_files/okt/hu/okt0035.html (2023.06.22.)
- INT-10 *Érd Megyei Jogú Város Térinformatikai Rendszere*
<https://terinfo.erd.hu/mapguide/erd/internet.php>
(2023. 06. 22.)
- INT-11 *Érdi Szivárvány Óvoda Helyi Nevelési Program*
https://www.erd.hu/pfile/file?path=/kozerdeku-informaciok/intezmenyek/ovodak/ovodak_mellekletek/Szivarvany_Ovoda_Pedagogiai_Program
(2023. 07. 04.)
- INT-12 *Zöld Óvodák weboldala*
<https://zoldovoda.hu/palyazat/palyazati-felhivas>
(2023.11.04.)
- INT-13 *Érdi Kincses Óvoda és Tagóvodáinak honlapja*
<https://www.kincsesovoda.hu/tunderkertbemutakozas/>
(2023. 07. 04.)
- INT-14 *Bölcsőde Mintaterv Katalógus weboldala*
<https://bolcsodemintaterv.lechnerkozpont.hu/>
(2023. 10. 30.)
- INT-15 *Saját készítésű kérdőív*
https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSeiSfH1OtyEKsSMeG0se6ERjHfSs1_aFmnM7Mh9Fo7UOwnONA/viewform
(2023. 11. 04.)

KÉPEK FORRÁSAI

- INT-K-01 <https://www.mutualart.com/Artwork/THE-DAME-SCHOOL/FFD3432FE44F22DA> (2022.12.15.)
- INT-K-02 <https://www.playdate-app.com/playground-blog/the-history-of-children-and-play> (2022.12.15.)
- INT-K-03 *Susan Herrington: Kindergarten: Garden Pedagogy from Romanticism to Reform (Óvoda: Kertpedagógia a romantikától a reformkorig)* 2001. *Landscape Journal*, 32.
https://www.jstor.org/stable/43324444?read-now=1&seq=3#metadata_info_tab_contents (2022.12.29.)
- INT-K-04 *Pratt Institute Archives, Pratt Institute Library (Pratt Intézeti Levéltár, Pratt Intézeti Könyvtár)*
<https://www.jstor.org/stable/community.353882> (2022.12.20.)
- INT-K-05 *Pratt Institute Archives, Pratt Institute Library (Pratt Intézeti Levéltár, Pratt Intézeti Könyvtár)*
<https://www.jstor.org/stable/community.1334555> (2022.12.20.)
- INT-K-06 *Bentley Image Bank, Bentley Historical Library (Bentley Képbank, Bentley Történelmi Könyvtár)*
<https://www.jstor.org/stable/community.33917865> (2022.12.20.)
- INT-K-07 *Bentley Image Bank, Bentley Historical Library (Bentley Képbank, Bentley Történelmi Könyvtár)*
<https://www.jstor.org/stable/community.33917864> (2022.12.20.)
- INT-K-08 *Parkoló zöldítési javaslat (Erdőszéle Tagóvoda)*
https://farm4.staticflickr.com/3073/2548975156_962d777741_z.jpg (2023.11.02.)
- INT-K-09 *ZÖLDINFRASTRUKTÚRA FÜZETEK 1. VÍZÁTERESZTŐ BURKOLATOK - Vízáteresztő burkolattípusok alkalmazásának útmutatója*
<https://terkoz.budapest.hu/wp-content/uploads/2017/06/Zoldinfrastruktura-fuzetek-1.-Vizatereszto-burkolatok.pdf> (2023.11.02.)
- INT-K-10 *Rézsűs terület hasznosítása - terepi adottságokat követő játszóeszközökkel javaslat (Erdőszéle és Napsugár Tagóvoda)*
<https://nzila.co.nz/news/2019/09/bay-of-plenty-children-help-design-their-own-playg> (2023.11.02.)

- INT-K-11 *Előkert - új növénytelepítés, Szárazságtűrő évelők javaslata (Napsugár Tagóvoda)*
<https://kertikalauz.hu/>
(2023.11.02.)
- INT-K-12 *Rézsős terület hasznosítása - terepi adottságokat követő játszóeszközökkel (Napsugár Tagóvoda)*
<https://www.playlsi.com/en/commercial-playground-equipment/playgrounds/carrollwood-village-park/> (2023.11.02.)
- INT-K-13 *Helyi adottságokhoz igazított burkolatok a kikopott gyepterület helyén (Napsugár Tagóvoda)*
<https://parkberendezes.hu/jatszoter-epites/ontott-gumi-burkolat>
(2023.11.02.)
- INT-K-14 *Helyi adottságokhoz igazított burkolatok a kikopott gyepterület helyén (Napsugár Tagóvoda)*
https://ronkfavilag.hu/termek/quattro-torri-jatszovar-csimpaszkodoval_szijacsmentes-akac/ (2023.11.02.)
- INT-K-15 *Mezítáblas-ösvény állapotjavítása, javaslat (Meseház Tagóvoda)*
<https://www.gyerekprogramajanlo.hu/10-1-mezitlabas-osveny-magyarorszagon/> (2023.11.02.)
- INT-K-16 *Falfelület látványának javítása, javaslat (Meseház és Tündérvilla Tagóvoda)*
<https://www.muralmaniac.co.za/online.asp?controller=gallery&view=item&id=5> (2023.11.02.)
- INT-K-17 *Burkolat létesítése a focipályán (Tündérvilla Tagóvoda)*
<https://szentlorincata.hu/magyar-falu-program-ovoda-udvar-palyazat/> (2023.11.02.)
- INT-K-18 *Kihasztnálatlan, lomos terület hasznosítása - KRESZ pálya létrehozása, előkép (Tündérvilla Tagóvoda)*
https://vira.hu/wp-content/gallery/2021-06-23-elkeszult-a-kresz-park-a-batthyany-ovodaban/IMG_1577.jpg (2023.11.02.)

ÁBRAJEGYZÉK

1. ábra Dame school – *INT-K-01*
2. ábra Infant school játszótère – *INT-K-02*
3. ábra Friedrich Fröbel terve az első óvodakertjéhez, Bad Blankenburg, 1839. – *INT-K-03*
4. ábra Óvodáskorú gyermekek saját veteményeskertjeikkel 2/1. New York, Brooklyn 1900. – *INT-K-04*
5. ábra Óvodáskorú gyermekek saját veteményeskertjeikkel 2/2. New York, Brooklyn 1900. – *INT-K-05*
6. ábra Óvodakert tervrajz. Coonley kindergarten, Jens Jensen. California, Riverside 1912. – *INT-K-06*
7. ábra 1912-es terv részleteinek kiemelése. *Saját szerkesztésű ábra. Alapforrás: INT-K-07*
8. ábra Épülettel körbezárt óvodakert tervrajz. Downers Grove 1929. – *INT-K-08*
9. ábra Magyar óvodakertek összehasonlítása 1.
10. ábra Magyar óvodakertek összehasonlítása 2.
11. ábra Magyar óvodakertek összehasonlítása 3.
12. ábra Magyar óvodakertek összehasonlítása 4.
13. ábra Magyar óvodakertek összehasonlítása 5.
14. ábra Magyarországi óvodák eloszlása, számuk változása 2019-2023 között vármegyénként. *Saját szerkesztésű ábra a KSH adatai szerint – INT-09*
15. ábra A mintaterület elhelyezkedése. Érd óvodái. *Saját szerkesztésű ábra. Alaptérkép: OSM*
16. ábra Érd óvodáinak összehasonlítása az óvodakert jellemzői alapján. *Saját szerkesztésű táblázat.*
17. ábra Kertrészek az Erdőszéle Tagóvodában. *Saját szerkesztés.*
18. ábra Az Erdőszéle Tagóvodához kapcsolódó elemzés. *Saját fényképek és szerkesztés.*
19. ábra Kertrészek a Napsugár Tagóvodában. *Saját szerkesztés.*
20. ábra A Napsugár Tagóvodához kapcsolódó elemzés. *Saját fényképek és szerkesztés.*
21. ábra Kertrészek a Meseház Tagóvodában. *Saját szerkesztés.*
22. ábra A Meseház Tagóvodához kapcsolódó elemzés. *Saját fényképek és szerkesztés.*

- 23.ábra Kertrészek a Tündéerkert Tagóvodában. *Saját szerkesztés.*
- 24.ábra A Tündéerkert Tagóvodához kapcsolódó elemzés. *Saját fényképek és szerkesztés.*
- 25.ábra Erősségek, javításra szoruló elemek, lehetőségek a négy óvodában.
- 26.ábra Válaszadók aránya.
- 27.ábra Vélemények megoszlása a megközelíthetőség kérdésében.
- 28.ábra Meglévő és népszerű játékok összefüggései.
- 29.ábra Burkolat és növényzet – vélemények.

MELLÉKLETEK

1.melléklet – Érd óvodáinak előzetes vizsgálata

ÓVODÁK MEGNEVEZÉSE ÉS SORSZÁMA		ÓVODAKERT MÉRLETE (mm)		TÍPUS	ELŐKERT	közvetlen kapcsolat az utcával		gyalogos átkelőhely a közelben	jelentős növény-sáv	kerítés	GAZDASÁGI UDVAR	gyermekek elől elzárt	JÁTSZÓKERT	ármélykolás (természetes)	ármélykolás (mesterséges)	csoportbontás
		ÉPÜLET MÉRLETE (mm)				út típus a főbejárati kapcsolat esetében	(NF= nagy forgalmú főút; F= mellékút)									
01 Érdi Kincses Óvoda	5355	1730	régi		M				x	x		x		x		x
02 Érdi Szivárvány Óvoda	5925	1715	felújított		M				x	x			x			x
03 Érdligeti Református Óvoda	4560	900	új	x	F						x	x	x	x	x	x
04 Erdőszéle Tagóvoda	5010	690	új		F					x	x				x	x
05 Fácán Tagóvoda	4690	1017	felújított	x	M										x	x
06 Harkály Tagóvoda	2100	601	felújított	x	M					x	x	x	x			
07 Kisfenyves Tagóvoda	4100	340	felújított		M				x	x		x	x			x
08 Kutyavári Tagóvoda	4225	725	felújított		F				x	x				x		x
09 Meseház Tagóvoda	5365	1450	felújított	x	M						x	x	x			x
10 Napsugár Tagóvoda	2230	490	felújított	x	NF						x	x	x			x
11 Ófaluasi Tagóvoda	1300	117	régi		F									x		
12 Pumukli Német Nemzetiségi Óvoda	1430	125	régi		NF	x	x	x	x	x	x	x	x			
13 Tállya Tagóvoda	875	300	felújított		M					x	x	x	x	x	x	x
14 Tusculanum Tagóvoda	2875	1765	régi		NF	x	x	x	x	x	x	x	x	x		x
15 Tündéerkert Tagóvoda	2225	330	régi		NF				x	x			x			

Óvodatípusok fogalma

A mintaterület, Érd óvodáinak csoportosítása

Új típusú óvodák: Azon érdi óvodák, melyek eredetileg más funkciójú telkekre, vagy üres telkekre épültek az elmúlt 5 évben, tehát 2018 óta.

Ezen típusba kettő óvoda tartozik.

Felújított típusú óvodák: Azon érdi óvodák, melyek az elmúlt 10 évben, azaz a 2012-2022-es években számottevő felújításon estek át, mind az óvoda épülete, mind az óvodakert szempontjából. Számottevő felújítás alatt értendő, minden olyan megújító intézkedés, amely az óvoda közel teljeskörű rendbetételét jelenti. *Hét óvoda tartozik a felújított kategóriába.*

Régi típusú óvodák: Azon érdi óvodák, melyek kizárólag részleges megújításon estek át (példaképpen: 1-1 játszóeszköz cseréje, burkolatcsere, óvoda épületének szigetelése). Alapvetően régi játszóeszközök, felújításra szoruló épület és kert jellemzi a régi típusú 1990 előtt épült közintézményeket. *Ilyen jellemzőkkel bír hat óvoda Érdén, azaz ennyi régi típusú óvodát számolhatunk.*

3.melléklet – Kérdőív – INT-15

Bevezető kérdések, alapvető információk

- A kérdőív válaszait milyen szemszögből fogalmazza illetve adja meg?
- Az alábbi érdi Tagóvodák közül, melyikkel kapcsolatban van személyes tapasztalata? (amelyre vonatkozóan a továbbiakban kíván válaszokat megadni)
- Milyen időtartam óta volt/van kapcsolatban az óvodával?

Az óvoda megközelíthetősége

- Az óvoda megközelítését leggyakrabban hogyan oldja meg?
- Milyennek látja az óvoda megközelíthetőségét? (parkolási, tömegközlekedési lehetőségek; akadálymentesítés megléte/hiánya; kerékpár, roller tárolási lehetőségek stb.)
- Véleménye szerint milyen szerepet tölt be az óvoda előkertje adottságai alapján?
- Milyennek találja az óvoda előkertjét? (fejlesztési ötletek, hiányosságok stb.)

Az óvodakert játszóeszközei

- Milyennek találja az óvodakert méretét a gyermekek létszáma függvényében?
- Milyennek látja az óvodakert felszereltségét, a játszóeszközök állapotát?

Véleménye szerint melyek a legnépszerűbb játszóeszközök a gyermekek körében?

- Véleménye szerint melyek azok a játszóeszközök, amiket a legkevésbé használnak a gyermekek?
- Véleménye szerint milyen játszóeszközök hiányoznak az óvodakertből?

Az óvodakert növényzete és burkolata

- Milyennek találja az óvoda meglévő növényzetét?
- Milyen véleménnyel van az óvodakertek és a mérgező növények kapcsolatáról?
- Milyennek találja az óvoda meglévő burkolatát? (öntött gumiburkolat, járdaburkolat stb. minősége, mennyisége)

Javaslatok, egyéb vélemények

- Mit talál az óvodakert legnagyobb erősségének és gyengeségének?
- Milyen javaslatai, ötletei vannak az erősségek megőrzése illetve a gyengeségek javítása érdekében, egy használóbarátabb óvodakert érdekében?

4.melléklet – Kérdőív plakát

**ÉRDI
ÓVODAKERTEK
VIZSGÁLATA**

Kérdőív a használóknak

Az alábbi űrlap *Érd négy kiválasztott óvodakertjének felmérése érdekében készült.
A kérdőív fő célja: Szakdolgozathoz szükséges információk, statisztikai adatok gyűjtése.
Válaszok fogadása: **2023. október 2. hétfőig**

A QR kód beolvasása vagy a link használata után elérhetővé válik a kérdőív.

**ERDŐSZÉLE
TAGÓVODA**

**NAPSUGÁR
TAGÓVODA**

**MESEHÁZ
TAGÓVODA**

**TÜNDERVILLA
TAGÓVODA**

Minden kitöltést köszönünk!

> https://forms.gle/hhBofi5j9DtipW1V9*

5.melléklet – Táblázat az összehasonlító elemzéshez 2/1.

meglévő elem

javításra szoruló elem

hiányzó elem

ALAPADATOK

	típus	cím
Érdi Szivárvány Óvoda Erdőszéle Tagóvodája	új	Érd, Favágó u. 63.
Érdi Szivárvány Óvoda Napsugár Tagóvodája	felújított	2030 Érd, Tárnoki út 58-62.
Érdi Szivárvány Óvoda Meseház Tagóvodája	felújított	2030 Érd, Gyula u. 33-37.
Érdi Kincses Óvoda Tündéerkert Tagóvodája	régi	2030 Érd, Felső u. 51.

	méret (m ²)			db	fő
	telek	óvodakert	épület	csoportok száma	gyermek szám
Erdőszéle Tagóvoda	5700	5010	690	4+1	125
Napsugár Tagóvoda	2720	2230	490	5	150
Meseház Tagóvoda	6815	5365	1450	7	175
Tündéerkert Tagóvoda	2555	2225	330	4	96

MEGKÖZELÍTHETŐSÉG

	típus	akadálymentes	parkoló	buszmegálló távolsága
Erdőszéle Tagóvoda	új	☒	☒	170 méter
Napsugár Tagóvoda	felújított	☒	☒	530 méter
Meseház Tagóvoda	felújított	☒	☒	400 méter
Tündéerkert Tagóvoda	régi	☒	☒	150 méter

ELŐKERT

	típus	előkert	utcától elzárt	díszfunkció	többszintes
Erdőszéle Tagóvoda	új	☒	☒	☒	☐
Napsugár Tagóvoda	felújított	☒	☐	☒	☒
Meseház Tagóvoda	felújított	☒	☐	☒	☐
Tündéerkert Tagóvoda	régi	☒	☒	☒	☒

GAZDASÁGI UDVAR

	típus	gazdasági udvar	elzárt	utcával való kapcsolat
Erdőszéle Tagóvoda	új	☒	☒	☒
Napsugár Tagóvoda	felújított	☒	☒	☒
Meseház Tagóvoda	felújított	☒	☒	☒
Tündéerkert Tagóvoda	régi	☒	☐	☐

ÖSSZEHAISONLÍTÓ ELEMZÉS

☑ meglévő elem

☒ javításra szoruló elem

☒ hiányzó elem

JÁTSZÓKERT

	típus	tájéolás	csoporbontás	árnyékoltság	
				június (becsült %)	természetes
Erdőszéle Tagóvoda	új	D, DK, DNy	☑	10%	☒
Napsugár Tagóvoda	felújított	É, D	☑	45%	☑☒
Meseház Tagóvoda	felújított	DK, DNy	☑	40%	☑☒
Tündéerkert Tagóvoda	régi	É, ÉK	☒	70%	☑

JÁTSZÓESZKÖZÖK

	típus	csoportok (db)	homokozó	db	megjegyzés	hinta	db	megjegyzés
Erdőszéle Tagóvoda	új	4+1	☑	5	háttámlás ülőfelülettel	☑	2	1 db fészekhinta
Napsugár Tagóvoda	felújított	5	☑	3		☑	2	
Meseház Tagóvoda	felújított	7	☑	5	játékok alatti homok	☑	3	2 db fészekhinta
Tündéerkert Tagóvoda	régi	4	☑	3	nagy és kisméretű	☒	0	

	típus	csoportok (db)	kisház	db	megjegyzés	mászóka	db	megjegyzés
Erdőszéle Tagóvoda	új	4+1	☑	4		☑	2	
Napsugár Tagóvoda	felújított	5	☒	0		☑	3	
Meseház Tagóvoda	felújított	7	☑	7	tároló funkció részben	☑	5	
Tündéerkert Tagóvoda	régi	4	☑	1	tároló funkció	☑	2	különálló

	típus	csoportok (db)	ferde mászófal	db	műanyag mini szett	db	megjegyzés
Erdőszéle Tagóvoda	új	4+1	☑	3	☑	5	mászóalagút és szett
Napsugár Tagóvoda	felújított	5	☑	3	☑	2	mászóalagút
Meseház Tagóvoda	felújított	7	☑	4	☑	5	
Tündéerkert Tagóvoda	régi	4	☒	0	☑	1	szett

	típus	csoportok (db)	mászótorony	db	megjegyzés	csúszda	db
Erdőszéle Tagóvoda	új	4+1	☑	4		☑	4
Napsugár Tagóvoda	felújított	5	☑	4		☑	3
Meseház Tagóvoda	felújított	7	☑	8		☑	7
Tündéerkert Tagóvoda	régi	4	☑	1	csúszdával	☑	2

	típus	csoportok (db)	labdajáték "oszlop"	db	megjegyzés	mérleghinta	db
Erdőszéle Tagóvoda	új	4+1	☑	3		☒	0
Napsugár Tagóvoda	felújított	5	☑	4	részűn is	☒	0
Meseház Tagóvoda	felújított	7	☑	1		☑	2
Tündéerkert Tagóvoda	régi	4	☑	1		☑	1

	típus	csoportok (db)	egyensúlyfejlesztő	db	megjegyzés	rugós játék	db
Erdőszéle Tagóvoda	új	4+1	☒	0		☑	3
Napsugár Tagóvoda	felújított	5	☒	0		☑	4
Meseház Tagóvoda	felújított	7	☑	2		☑	5
Tündéerkert Tagóvoda	régi	4	☑	2	hid és henger	☑	2

EGYSÉGES JELMAGYARÁZAT

ÉPÍTETT ELEMELK // burkolatok

- ki selemes beton térkő
- ütécscillapító gumiburkolat
4x50x50 cm, vörös
- faapríték, fenyőkéreg
- homok (játászóeszközök esési
terében)

ÉPÍTETT ELEMELK // játszóeszközök típusai

- mászótorony
ferde m ászófal
- mászótorony
fészekhinta
- homokozó
- mini szett
m ászóalagút
- kisház
- mérleghinta
- mászóka
- egyensúlyfejlesztő
híd és henger
- rézsűcsúsza
- rugós játék
- labdajáték "oszlop"

ÉPÍTETT ELEMELK // berendezési tárgyak

- pad, asztallal
- magaságyás (zöldségnövényekkel)
- magaságyás (dísznövényekkel)
- kültéri hulladékgyűjtő; ivókút
- tűzrakóhely
- vászon napvitorla
300x300 cm

FELMÉRT NÖVÉNYZET // fásszárúak

- gyepfelület
- gyepfelület (erőteljes kikopásokkal)
- lombhullató fa
- örökzöld fásszárú

Erdőszéle Tagóvoda

JAVASLATI LAP

JELENLEGI ÁLLAPOT

JAVASLAT

JAVASOLT ÁLLAPOT ELŐKÉP

1

Parkoló zöldítése és burkolatának cseréje (új stabilizált, vízáteresztő)

organikus köbös stabilizált burkolat

1

2

Rézsús felület hasznosítása - terepi adottságokat követő játszóeszközökkel

2

3

Játszóeszközök közelében természetes és mesterséges árnyékolás pótlása

3

Milyennek látja az óvoda megközelíthetőségét?

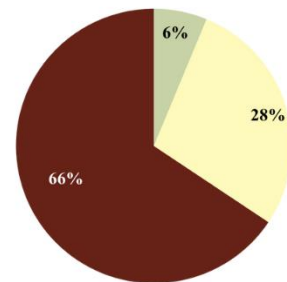
„Az óvoda előtti rész, az állítólagos parkoló nyáron homokos, poros, télen pedig saras, így a gyerekek és az autók is folyamatosan porosak, sarasak emiatt.”

KÉRDŐÍV ALAPJÁN

Kiemelt javaslatsegítő válaszok

Milyennek látja az óvoda megközelíthetőségét?

■ Kiváló ■ Megfelelő ■ Javításra szorul

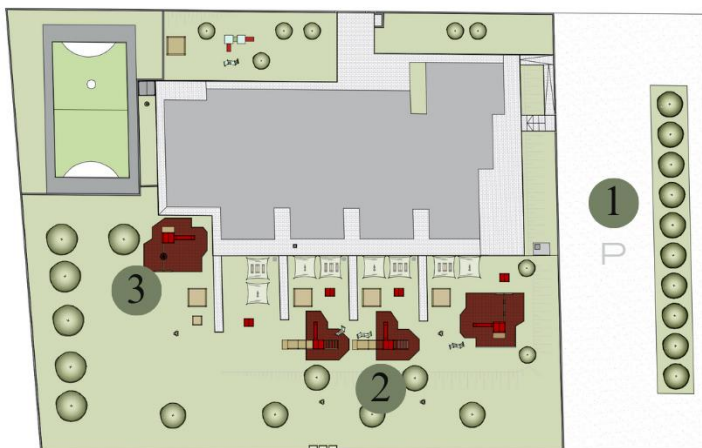
JAVASLAT CÉLJÁNAK JELÖLÉSE

ESZTÉTIKA NÖVELÉS

BIZTONSÁG NÖVELÉS - FUNKCIÓ

SAJÁT ÁBRA, KÉSZÍTÉS DÁTUMA: 2023.OKTOBER

Napsugár Tagóvoda

JAVASLATI LAP

JELENLÉGI ÁLLAPOT

JAVASLAT

JAVASOLT ÁLLAPOT ELŐKÉP

1

Előkert - új növénytelepítés
Szárazságtűrő évelők

díszfüvek
Pennisetum sp.;
Miscanthus sp.
virágos évelők
Perovskia a.;
Lavandula sp.;
Salvia sp.;
Achillea sp.;
Echinacea sp.
stb.

1

2

Rézsús felület hasznosítása -
terepi adottságokat követő
játészöszközökkel

2

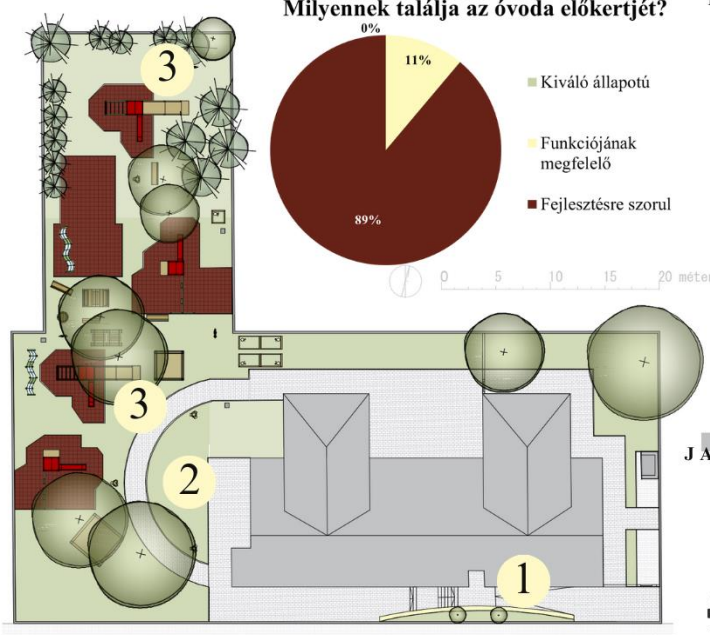
3

Helyi adottságokhoz
igazított burkolatok a
kikopott gyeplő helyén

3

KÉRDŐÍV ALAPJÁN

Kiemelt javaslatsegítő válaszok

Milyenek találja az óvoda előkertjét?

„Mi szülők dolgoztunk rajta,
de elég kopár. Néhány fa
dekoratívabb lenne.”

Milyenek találja az óvoda meglévő
burkolatát?

„Fülgumi burkolat helyett a
gyerekek porban játszanak,
kevés a növényzet.”

JAVASLAT CÉLJÁNAK JELÖLÉSE

ESZTÉTIKA NÖVELÉS

BIZTONSÁG NÖVELÉS -
FUNKCIÓ

Meseház Tagóvoda

JAVASLATI LAP

JELENLÉGI ÁLLAPOT

JAVASLAT

JAVASOLT ÁLLAPOT ELŐKÉP

1

Teraszburkolat cseréje, javítása

1

2

Mezítlábas-ösvény állapotjavítása

2

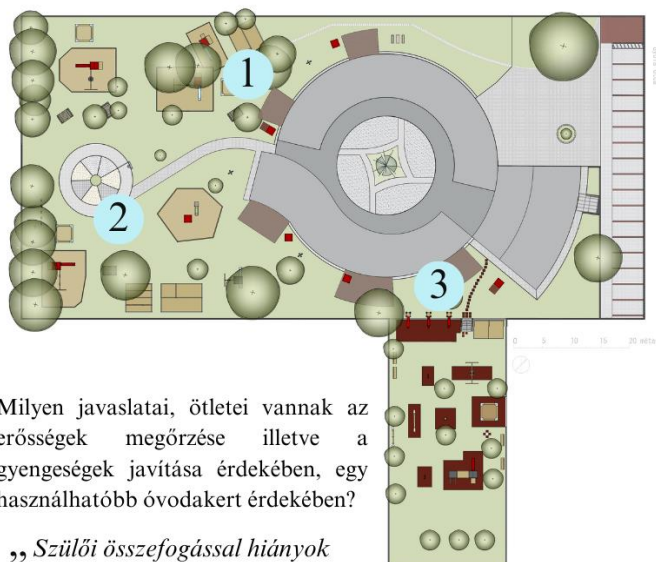
3

Támfal látványának javítása

3

Milyen javaslatai, ötletei vannak az erősségek megőrzése illetve a gyengeségek javítása érdekében, egy használhatóbb óvodakert érdekében?

„Szülői összefogással hiányok pótlása.”

SAJÁT ÁBRA, KÉSZÍTÉS DÁTUMA: 2023.OKTÓBER

KÉRDŐÍV ALAPJÁN

Kiemelt javaslatsegítő válaszok

Milyenek találja az óvoda meglévő burkolatát?

JAVASLAT CÉLJÁNAK JELÖLÉSE

ESZTÉTIKA NÖVELÉS

BIZTONSÁG NÖVELÉS - FUNKCIÓ

Tündéerkert Tagóvoda

JAVASLATI LAP

JELENLEGI ÁLLAPOT

JAVASLAT

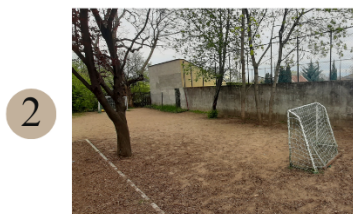
JAVASOLT ÁLLAPOT ELŐKÉP

1 Zsalukőfal látványának javítása - falfestés, határbeültetés

Javasolt fajok a zsalukőfal elé, foltokban:
Buddleja sp.;
Corylus sp.;
Philadelphus sp.;
Tamarix sp.;
stb.

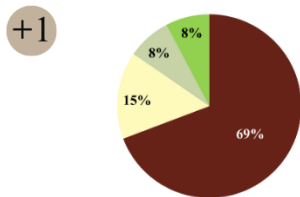
2 Burkolat létesítése a foci pályán

3 Kihasználatlan, lomos terület hasznosítása - KRESZ pálya létrehozása

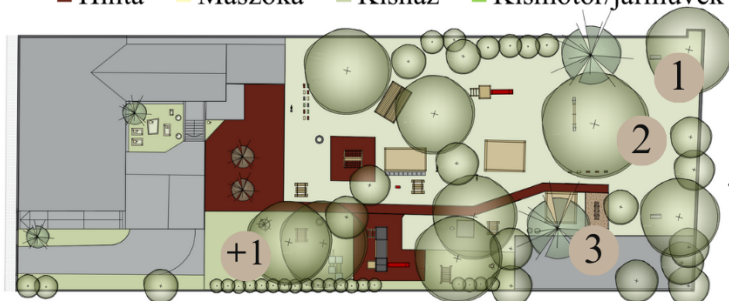
Véleménye szerint milyen játszóeszközök hiányoznak az óvodakertből?

Hinta elhelyezése a kertben, a válaszadók igénye alapján

■ Hinta ■ Mászóka ■ Kisház ■ Kismotor/járművek

0 5 10 15 20 méter

SAJÁT ÁBRA, KÉSZÍTÉS DÁTUMA: 2023.OKTÓBER

KÉRDŐÍV ALAPJÁN

Kiemelt javaslatsegítő válaszok

Mit talál az óvodakert legnagyobb erősségének és gyengeségének?

”Erőssége: kültéri játékokkal jól felszerelt, árnyékos. Hátránya: meglévő gumitégla burkolata javításra szorul, foci pályára poros-földes felületére műfü burkolatra lenne szükség.”

JAVASLAT CÉLJÁNAK JELÖLÉSE

ESZTÉTIKA NÖVELÉS

BIZTONSÁG NÖVELÉS - FUNKCIÓ

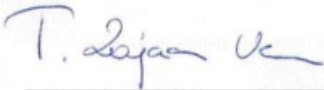
NYILATKOZAT

Fülöp Anna (hallgató Neptun azonosítója: G3ZAYM) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót¹ áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót a záróvizsgán történő védésre javaslom / nem javaslom².

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem³

Kelt: Budapest. 2023. év november hó 4. nap

belső konzulens

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő aláhúzendó.

³ A megfelelő aláhúzendó.